

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

System penzijního připojištění a hospodaření penzijních fondů

Zlata Páclová

**Bakalářská práce
2008**

Souhrn

Bakalářská práce je rozdělena na analytickou a praktickou část.

V analytické části jsou prezentovány důvody penzijního připojištění s podrobným rozбором zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Ve třetí kapitole jsou popsány typy důchodového pojištění a spoření ve vybraných členských státech Evropské unie, které jsou tabelovány.

Praktická část obsahuje analýzu informací získaných na základě dotazníku. V poslední kapitole jsou popsány některé ekonomické ukazatele všech penzijních fondů v rámci Asociace penzijních fondů a vývoj těchto ukazatelů v průběhu posledních let.

Klíčová slova: sociální zabezpečení v Evropské unii, penzijní připojištění, zákon č.42/1994 Sb., o penzijním připojištění, penzijní fond, Asociace penzijních fondů.

Abstract

Title: Supplementary pension insurance scheme and economy of pension funds

This Bachelor Work is divided into an analytic and a practical part. The analytic part shows reasons of supplementary pension insurance with detailed analysis of the Act 42/1994 Coll., about supplementary pension insurance with a state contribution. The third chapter describes the types of pension insurance and saving in choosing states of the European Union. The result is situated in the chart. The practical part contains analysis of information from questionnaire. The last chapter describes selected economic indicators of all pension funds in the Association of Pension Funds and the development of these indicators in course of the last years.

Keywords: supplementary pension insurance, pension fund, pension insurance in EU, Association of Pension Funds

Poděkování

Děkuji panu Doc. Ing. Jaroslavu Pilnému, CSc. za vedení, cenné rady a připomínky v průběhu zpracování bakalářské práce.

OBSAH

Seznam tabulek.....	8
Seznam grafů.....	9
Úvod.....	10
1 Důvody penzijního připojištění.....	12
1.1 Nepříznivý demografický vývoj.....	12
1.2 Hodnota vyplácené státní penze.....	14
1.3 Daňové výhody.....	15
1.4 Státní příspěvky.....	17
2 Penzijní připojištění.....	18
2.1 Základní ustanovení penzijního připojištění.....	18
2.2 Penzijní fond.....	18
2.3 Statut a penzijní plán.....	19
2.4 Vznik a zánik penzijního připojištění.....	20
2.5 Nárok z penzijního připojištění.....	21
2.6 Příspěvky účastníků.....	22
2.7 Státní příspěvky.....	23
2.8 Hospodaření penzijního fondu.....	23
2.9 Ukončení činnosti penzijních fondů a vypořádání nároků z penzijního připojištění.....	24
2.10 Dohled nad penzijními fondy.....	25
2.11 Státní dozor nad poskytováním státního příspěvku.....	25
3 Penzijní připojištění v zemích Evropské unie.....	26
3.1 Česká republika.....	27
3.2 Belgie.....	28
3.3 Nizozemsko.....	29
3.4 Německo.....	30
3.5 Francie.....	31
3.6 Itálie.....	32
3.7 Rakousko.....	33
3.8 Švédsko.....	33

3.9 Velká Británie.....	34
3.10 Slovensko.....	35
3.11 Srovnání.....	36
4 Analýza účastníků s penzijním připojištěním.....	37
4.1 Data z dotazníku.....	37
4.2 Průměry z dotazníku.....	39
4.3 Účastníci penzijních fondů.....	39
4.4 Jiné formy spoření.....	42
5 Hospodaření penzijních fondů.....	43
5.1 Asociace penzijních fondů.....	43
5.2 Ekonomické ukazatele.....	45
5.2.1 Aktiva penzijních fondů.....	45
5.2.2 Hospodářský výsledek.....	45
5.2.3 Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění.....	47
5.2.4 Vývoj příspěvků účastníků.....	50
6 Závěr.....	51
Přílohy.....	53
1. Vývoj populace.....	53
2. Dotazník.....	54
3. Organizační struktura Asociace penzijních fondů ČR.....	55
Použitá literatura.....	56

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Počet osob pobírajících starobní důchod.....	13
Tabulka č. 2: Průměrná výše starobních důchodů.....	15
Tabulka č. 3: Výše státního příspěvku (současná).....	17
Tabulka č. 4: Výše státního příspěvku (předchozí).....	17
Tabulka č. 5: Vyplacený státní příspěvek na penzijní připojištění.....	27
Tabulka č. 6: Porovnání důchodového věku a doplňkového pojištění v zemích Evropské unie.....	36
Tabulka č. 7: Data z dotazníku.....	37
Tabulka č. 8: Dotazování bez penzijního připojištění.....	39
Tabulka č. 9: Průměry z dotazníku.....	39
Tabulka č. 10: Počet účastníků v jednotlivých penzijních fondech.....	40
Tabulka č. 11: Porovnání výnosů penzijních fondů.....	47
Tabulka č. 12: Průměrná věková struktura účastníků penzijního připojištění, podíl mužů a žen v penzijním připojištění k 31.12.2007.....	48
Tabulka č. 13: Počet účastníků penzijního připojištění dle věku.....	49
Tabulka č. 14: Porovnání počtu účastníků a hospodářského výsledku.....	49

Seznam grafů

Graf č. 1: Počet osob pobírajících starobní důchod.....	13
Graf č. 2: Vývoj průměrné výše starobních důchodů.....	15
Graf č. 3: Důvody výběru penzijního fondu.....	40
Graf č. 4: Poměr klientů penzijních fondů.....	41
Graf č. 5: Poměr klientů penzijních fondů (dotazník).....	41
Graf č. 6: Porovnání počtu obyvatel a účastníků penzijního připojištění.....	41
Graf č. 7: Poměr podle počtu forem spoření.....	42
Graf č. 8: Vývoj celkových aktiv v tis. Kč.....	45
Graf č. 9: Vývoj hospodářského výsledku v tis. Kč.....	46
Graf č. 10: Vývoj stavu rezervních fondů v tis. Kč.....	47
Graf č. 11: Vývoj počtu účastníků.....	48
Graf č. 12: Vývoj průměrného příspěvku účastníka.....	50
Graf č. 13: Hospodářský výsledek připadající na jednoho účastníka.....	52
Orientační schéma penzijního připojištění.....	22

ÚVOD

Důchodové zabezpečení se v současné době dostává do stále vážnějších problémů. Ale i přesto je mu mezi lidmi přikládán malý význam.

Mnoho lidí si neuvědomuje to, že v České republice jsou starobní důchody financovány ze sociálního systému, který je založen na průběžném financování. Ten se nazývá PAYGO systém (pay as you go) a je založen na mezigenerační solidaritě. Průběžné financování znamená, že aktivní občan v současné době financuje sociální dávky jiných pojištěnců a později jsou jeho dávky hrazeny z příspěvků dalších pojištěnců.

Problémem je, že tento systém sociálního zabezpečení nepracuje správným způsobem. Místo toho, aby lidé využívali možnosti prodloužení si pracovní kariéry a tím i do systému přispívali delší dobu a byli odměněni vyšším důchodem, mnoho lidí využívá spíše příležitosti předčasného odchodu do důchodu a tím odčerpávají systém dříve. Což je jedním z důvodů zvyšování deficitu sociálního zabezpečení. V současnosti je velikost příjmů z příspěvků pracujících menší než hodnota výdajů na sociální zabezpečení. Případný deficit je hrazen ze státního rozpočtu, z daňových výnosů.

Dalším důvodem nesprávného fungování systému je nepříznivý demografický vývoj. Kde nedochází k růstu předproduktivní skupiny, která by zaručila, že do sociálního zabezpečení bude mít, kdo přispívat. Ale roste spíše skupina poproduktivní, která systém odčerpává¹.

V roce 1994 byl přijat zákon č.42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Na jeho základě bylo uvedeno v činnost dobrovolné připojištění. Díky vzniku penzijního připojištění už není občan „odkázaný“ jen na stát, ale může si státní důchod přilepšit o naspořené peníze. Obzvláště v době, kdy se očekává důchodová reforma, je penzijní připojištění jistotou při neočekávaných změnách. Díky tomu, že nad penzijními fondy dohlíží stát.

V analytické části bakalářské práce jsou popsány důvody penzijního připojištění. Podrobně je zde rozepsán zákon č. 42/1994 Sb., a důchodové pojištění ve státech Evropské unie.

Praktická část obsahuje zpracovaná data získaná na základě dotazníku a přehled hospodaření penzijních fondů v Asociaci penzijních fondů (APF).

¹ Viz. Přílohy: 1. Vývoj populace

Hlavním cílem této práce bude analyzování vybraných účastníků penzijního připojištění. Dále porovnání penzijního připojištění a důchodového pojištění v České republice se členskými státy Evropské unie a vývoj počtu účastníků v závislosti na hospodářských výsledcích penzijních fondů.

1 DŮVODY PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ

Účelem penzijního připojištění je zabezpečit občanům další zdroj příjmů, který bude doplňovat penzi z důchodového pojištění a bude přispívat k udržení přiměřené životní úrovně. Míru této životní úrovně si může každý sám pro případ invalidity i stáří zachovat na přibližně stejné hodnotě prostřednictvím doplňkových zdrojů příjmů, mezi nimiž by mělo hrát důležitou roli právě penzijní připojištění.

Existuje několik důvodů, proč volit penzijní připojištění: nepříznivý demografický vývoj, snižující se reálná hodnota vyplácené státní penze, zabránit poklesu životní úrovně v postproduktivním věku, státem podporovaný spořicí produkt a daňová zvýhodnění pro zaměstnance i zaměstnavatele.

1.1 Nepříznivý demografický vývoj

Právě nepříznivý demografický vývoj způsobuje nesprávné fungování sociálního zabezpečení v České republice. Díky němu časem bude stále méně těch, kdo by přispíval na veškeré sociální dávky a stát se bude stále více zadlužovat.

Budoucím vývojem se zabývalo Ministerstvo financí na základě demografické projekce Českého statistického úřadu z konce roku 2003, její výsledky se, ale významně odlišují od aktuálních údajů o vývoji populace¹.

Oproti předpokladu se podstatně více zvyšuje porodnost a snižuje úmrtnost. Aktivní saldo migrace je rovněž výrazně vyšší, což se projevuje v tom, že zatím nenastal očekávaný pokles podílu počtu obyvatel ve věkové skupině 20 až 59 let.

Ale i přes to je ČR na počátku procesu stárnutí obyvatelstva. V roce 2005 sice úhrnná plodnost² vzrostla na 1,28 (proti minimu 1,13 v roce 1999), ale tato hodnota je stále velmi vzdálená referenční hodnotě 2,04, která zajišťuje dlouhodobou stabilitu populace.

Naopak počet i podíl seniorů v populaci poroste v důsledku demografické struktury a prodloužení střední délky života. Demografický vývoj představuje riziko pro vývoj ekonomiky ve středním a dlouhém období.

Do roku 2016 je legislativně stanoveno postupné prodlužování zákonného věku odchodu do důchodu. Přesto se od konce roku 2003 počet starobních důchodců opět zvyšuje.

¹ Viz Přílohy: 1. Vývoj populace

² Počet živě narozených dětí připadajících na jednu ženu, pokud by po celé její reprodukční období zůstala její plodnost stejná jako v uvedeném roce.

V budoucnosti tak bude důchodový účet v tradičním průběžném systému vystaven deficitním tendencím.¹

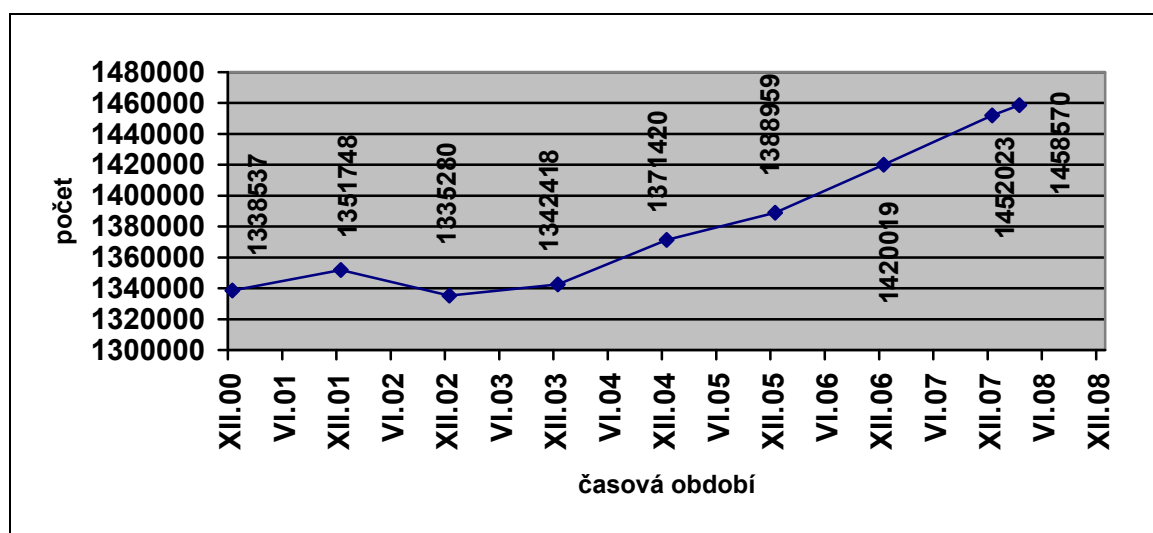
Z toho vyplývá nutnost vlastního zajištění do stáří, protože stát při stávajícím systému důchodové politiky není schopen zajistit všechny důchodce, aniž by nevytvářel stále vyšší deficitní schodek.

Tabulka č.1: Počet osob pobírajících starobní důchod

K datu	Průměrný věk			Počet		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
31.3.2008	70	67	68	640 707	817 863	1 458 570
31.12.2007	69	66	67	636 301	815 722	1 452 023
30.9.2007	69	66	67	634 635	811 716	1 446 351
30.6.2007	70	66	68	629 920	805 638	1 435 558
31.3.2007	70	66	68	624 777	799 405	1 424 182
31.12.2006	69	66	67	622 154	797 865	1 420 019
30.9.2006	69	66	67	619 725	798 915	1 418 640
30.6.2006	70	66	68	617 559	794 102	1 411 661
31.3.2006	70	66	68	610 101	785 563	1 395 664

Pramen: Česká správa sociálního zabezpečení²

Graf č. 1: Počet osob pobírajících starobní důchod

Pramen: www.cssz.cz

¹ Podrobněji na: www.mfcr.cz

² www.cssz.cz

1.2 Hodnota vypláčené státní penze

Otázkou je, jak dlouho bude moci stát zaručit dostatečnou výši starobních důchodů při současném důchodovém systému a trendu přibývajících důchodců, bez rostoucího počtu aktivního obyvatelstva. I když stát bude mít dostatečné množství financí na starobní důchody, jejich velikost není totožná se sumou, na kterou byli občané zvyklí při pobírání mzdy. Proto penzijní připojištění může tuto penzi o něco přiblížit předchozí velikosti mzdy a tak nedojde ke snížení kvality života. Dávky z penzijního připojištění zaručují jistotu vrácení peněz, zatímco státní důchody nemají svou jistotu, z důvodu dlouho očekávané reformy.

Velikost starobního důchodu je založena na několika faktorech: na výši základní a procentní výměře, na době pojištění, na době přesluhování a hlavně na velikosti hrubé mzdy.

Starobní důchod se skládá ze dvou částí, ze základní výměry a procentní výměry.

Výše základní výměry je jednotná a činí 1 700,-Kč měsíčně (do 31.12.2006 to bylo 1470,-Kč, od 1. ledna 2007 činila 1 570,-Kč).

Výše procentní výměry starobního důchodu se stanoví procentní sazbou z výpočtového základu podle doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod a podle doby pojištění získané po vzniku nároku na tento důchod. Do doby pojištění se nezahrnují náhradní doby pojištění získané do 18 let věku a po vzniku nároku na starobní důchod. Výše procentní výměry starobního důchodu činí nejméně 770,-Kč měsíčně.

Procentní výměra činí za každý celý rok doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod 1,5% výpočtového základu měsíčně. Do doby pojištění se zahrnují náhradní doby pojištění pouze v rozsahu 80%, s výjimkou náhradních dob pojištění za dobu účasti na pojištění osob, jako jsou osoby konající vojenskou službu, osoby pečující o dítě nebo o osobu blízkou. Náhradní dobou se rozumí: doba studia, doba nezaměstnanosti, doba po kterou se osoby se změněnou pracovní schopností připravují pro pracovní uplatnění a další.

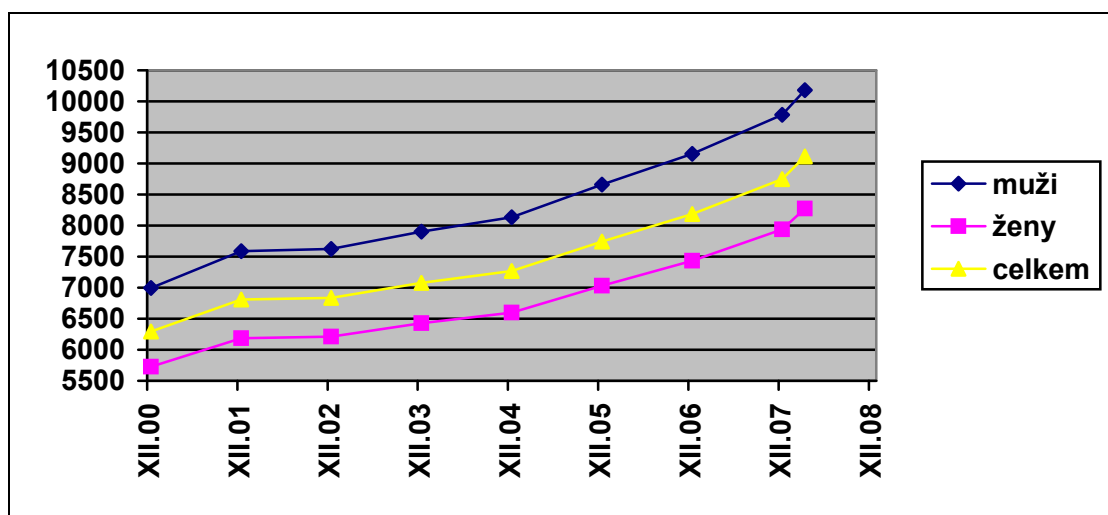
Velikost starobního důchodu můžeme ovlivnit před odchodem do důchodu, potom případné zvyšování závisí na valorizacích.

Tabulka č. 2: Průměrná výše starobních důchodů

K datu	Průměrná výše důchodů		
	muži	ženy	celkem
31.3.2008	10 181	8 273	9 111
31.12.2007	9 784	7 938	8 747
30.9.2007	9 775	7 926	8 737
30.6.2007	9 759	7 911	8 722
31.3.2007	9 733	7 894	8 701
31.12.2006	9 157	7 431	8 187
30.9.2006	9 141	7 427	8 176
30.6.2006	9 129	7 412	8 163
31.3.2006	9 104	7 388	8 138

Pramen: Česká správa sociálního zabezpečení

Graf č. 2: Vývoj průměrné výše starobních důchodů

Pramen: www.cssz.cz

1.3 Daňové výhody

Výhodou spoření na důchod formou penzijního připojištění je i možnost ušetřit na odvodech z daní.

Od zdaňovacího období roku 2000 platí úprava týkající se nezdanitelné části základu daně u poplatníka daně z příjmů. Podle zákona o daních z příjmů lze od základu daně z příjmů fyzických osob ve zdaňovacím období odečíst platbu příspěvků poplatníkem na penzijní připojištění uzavřené mezi poplatníkem a penzijním fondem. Částka, kterou lze takto odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených na penzijní připojištění poplatníkem ve zdaňovacím období sníženému o částku 6 000 Kč. Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období, činí 12 000 Kč. Tato daňová úleva, která se týká všech

poplatníků této daně, tak navazuje na podporu penzijního připojištění formou státního příspěvku.

Státní příspěvek se poskytuje na příspěvek účastníka penzijního připojištění, který je limitován částkou 500 Kč měsíčně, tj. maximálně 6 000 Kč ročně; nad tuto částku až do 12 000 Kč ročně pak náleží daňová úleva. Pokud příspěvky poplatníka nepřesáhnou za rok v úhrnu 6 000 Kč, daňová úleva mu nenáleží.

Penzijní plnění, které zaměstnavatel poskytuje za svého zaměstnance penzijnímu fondu, jehož penzijní připojištění je zaměstnanec účastníkem, znamená finanční zvýhodnění zaměstnance, a proto se toto plnění považovalo za příjem ze závislé činnosti. Zaměstnanec z tohoto příjmu do konce roku 1999 odváděl daň z příjmů. Od zdaňovacího období roku 2000 je však příspěvek zaměstnavatele na penzijní připojištění poukázán na účet jeho zaměstnance u penzijního fondu, maximálně však do výše 5% vyměřovacího základu zaměstnance pro pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, osvobozen od daně z příjmů a zaměstnanec odvádí daň z příjmů jen z částky, která přesahuje limit 5%.

Rovněž od zdaňovacího období roku 2000 platí daňové zvýhodnění i pro zaměstnavatele, kteří platí penzijnímu fondu příspěvky na penzijní připojištění za své zaměstnance. Za výdaj vynaložený zaměstnavatelem se podle zákona o daních z příjmů považuje také příspěvek zaměstnavatele poukázán na účet jeho zaměstnance u penzijního fondu, maximálně však do výše 3% vyměřovacího základu zaměstnance pro pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.¹

¹ Podrobněji zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu

1.4 Státní příspěvky

Dalším důvodem je, že k penzijnímu připojištění jsou ještě k zisku z penzijních fondů poskytovány i státní příspěvky, které se dále vyskytují jen u stavebního spoření.

Tabulka č. 3: Výše státního příspěvku (současné)

Výše příspěvku účastníka v Kč	Výše státního příspěvku v Kč
100 až 199	50 + 40% z částky nad 100 Kč
200 až 299	90 + 30% z částky nad 200 Kč
300 až 399	120 + 20% z částky nad 300 Kč
400 až 499	140 + 10% z částky nad 400 Kč
500 a více	150 Kč

Pramen: zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících

Tabulka č. 4: Výše státního příspěvku (předchozí)

Výše příspěvků účastníka v Kč	Výše státního příspěvku v Kč
100 až 199	40 + 32% z částky nad 100 Kč
200 až 299	72 + 24% z částky nad 200 Kč
300 až 399	96 + 16% z částky nad 300 Kč
400 až 500	112 + 8% z částky nad 400 Kč
500 a více	120

Pramen: Kdy do důchodu a za kolik

2 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ

V České republice je dobrovolný doplňkový důchodový systém upraven od roku 1994 specifickou formou jako penzijní připojištění se státním příspěvkem. Předpokládá se, že se stane penzijní připojištění druhým pilířem důchodového pojištění.

Penzijní připojištění, činnost penzijních fondů, státní dozor a další věci týkající se problematiky penzijního připojištění jsou obsaženy v zákoně č.42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.

Tento zákon byl schválen parlamentem České republiky 16. února 1994 a nabyl účinnosti 21. března 1994.

2.1 Základní ustanovení penzijního připojištění

Zákon upravuje penzijní připojištění se státním příspěvkem u penzijních fondů, činnost penzijních fondů a státní dozor.

Zákon č. 42/1994 Sb.,:

„Penzijním připojištěním se rozumí shromažďování peněžních prostředků od účastníků penzijního připojištění a státem poskytnutých příspěvků ve prospěch účastníků, nakládání s těmito prostředky a vyplacení dávek penzijního připojištění.“

Účastníkem může být fyzická osoba starší 18 let, která má podepsanou písemnou smlouvu s penzijním fondem. Účast na penzijním připojištění je dobrovolná.

V penzijním připojištění je zakázána jakákoliv diskriminace jako je diskriminace rasy, jazyka, víry a sociálního původu.

2.2 Penzijní fond

Penzijní fond je právnickou osobou se sídlem na území České republiky, provozující penzijní připojištění, a akciovou společností, pro kterou platí ustanovení obchodního zákoníku.

Obchodní jméno penzijního fondu musí obsahovat označení „penzijní fond“. Jiné osoby nesmějí ve svém obchodním jménu ani názvu toto označení používat.

Banka, která pro penzijní fond vykonává funkci depozitáře, a ani zdravotní pojišťovna nesmí nabýt akcie tohoto fondu. Při porušení nesmí vykonávat akcionářská práva, jako je

účast a hlasování na valné hromadě, požádání o svolání mimořádné valné hromady a právo podat soudu návrh na určení neplatnosti usnesení valné hromady.

Penzijní fond je oproti jiným akciovým společnostem omezen. Nemůže být založen na základě veřejné nabídky akcií, může vydávat akcie o stejné jmenovité hodnotě znějící na jméno a nesmí vydávat zvýhodněné zaměstnanecké a prioritní akcie.

Základní kapitál musí činit alespoň 50 000 000 Kč a musí být tvořen pouze peněžitými vklady. Navýšení kapitálu nemůže být provedeno nepeněžitými vklady, ale novými akciemi upisovanými na základě veřejné nabídky.

Česká národní banka nemusí udělit souhlas převodu akcií, pokud by byl porušen požadavek důvěryhodnosti a bezpečnosti penzijního připojištění.

Česká národní banka rozhoduje o udělení povolení vzniku a činnosti penzijního fondu do 60 dnů ode dne doručení. V žádosti o povolení musí být uvedeno: firma a sídlo penzijního fondu, výše základního kapitálu, věcné a organizační předpoklady pro činnost fondu, odborná způsobilost a bezúhonnost členů představenstva a dozorčí rady a depozitáře. K žádosti musí být připojeny např.: stanovy, návrh statutu a návrh penzijního plánu.

Představenstvo fondu musí mít nejméně pět členů a současně dozorčí rada nejméně tři členy (musí být počet členů dozorčí rady dělitelný třemi). Členem představenstva, dozorčí rady nebo prokuristou může být fyzická osoba starší 18 let, ale nesmí jim být: poslanci a senátoři, zaměstnanci Česká národní banky, členové orgánů jiného penzijního fondu, pojišťovny a banky a osoby, které se nepovažují za bezúhonné.

Penzijní fond je povinen zřídit u svého depozitáře samostatné běžné účty nebo podúčty k běžnému účtu pro přijímání a vracení příspěvků účastníků, na poskytování a vracení státních příspěvků, na financování činnosti a na umístování a ukládání prostředků.

2.3 Statut a penzijní plán

Statut musí obsahovat:

- rozsah činnosti,
- zaměření a cíle investiční politiky,
- zásady hospodaření fondu,
- způsob použití zisku,
- obchodní firmu a sídlo depozitáře
- způsob zveřejňování zpráv o hospodaření s majetkem.

Penzijní plán musí stanovit:

- druhy penzí a ostatních dávek penzijního připojištění,
- podmínky nároku na dávky a jejich výplatu,
- způsob výpočtu dávek,
- důvody vypovězení penzijního připojištění,
- výši příspěvků,
- podmínky odkladu nebo přerušení placení a změny výše příspěvků,
- pravidla a způsob placení, postu při neplacení či zpoždění,
- podmínky převzatí peněžních prostředků
- zásady, podle kterých se účastníci včetně příjemců penzí podílejí na výnosech hospodaření penzijního fondu.

Výše penze a příspěvků se v penzijním plánu stanoví podle pojistně matematických zásad s přihlédnutím k výnosům hospodaření penzijního fondu.

2.4 Vznik a zánik penzijního připojištění

Penzijní připojištění vzniká na základě smlouvy mezi fyzickou osobou a penzijním fondem. Před uzavřením smlouvy musí být budoucí účastník seznámen se statutem a penzijním plánem. Součástí smlouvy je penzijní plán, na který se smlouva odvolává a který je k ní připojen.

Účastník může penzijní připojištění kdykoliv písemně vypovědět. Penzijní plán může stanovit výpovědní dobu, ta nesmí být delší než dva měsíce.

Penzijní fond má možnost vypovědět připojištění pouze účastníku, který po šest měsíců či delší dobu neplatil příspěvky, který při uzavírání smlouvy uvedl nepravdivé údaje mající vliv na nárok na poskytování státního příspěvku a který nesplňuje podmínky být účastníkem.

Penzijní připojištění účastníka zaniká dnem: ukončení výplaty poslední penze, výplaty jednorázového vyrovnání, na kterém se účastník a penzijní fond písemně dohodli, ke kterému bylo penzijní připojištění vypovězeno, výplaty odbytného při zániku penzijního fondu, při ztrátě bydliště na území členského státu Evropské unie nebo při úmrtí účastníka.

Penzijní připojištění účastníka je možné přerušit jen pokud: platil příspěvky po dobu 36 kalendářních měsíců, nebo platil 12 kalendářních měsíců v případě každého dalšího přerušení penzijního připojištění u téhož penzijního fondu. Při přerušení má účastník po dobu přerušení nárok na podíl na výnosech u penzijního fondu.

2.5 Nároky z penzijního připojištění

Z penzijního připojištění se poskytují tyto typy dávek:

- penze (doživotní pravidelná výplata peněžní částky),
- jednorázové vyrovnání a
- odbytné.

Penzijní fond je povinen vyplácet dávky ve lhůtách a způsobem stanoveným penzijním plánem nebo dohodnutým s příjemcem penze.

Z penzijního připojištění jsou poskytovány penze:

- starobní (podmínkou nároku je dosažení věku stanoveného penzijním plánem),
- invalidní (podmínkou je přiznání plného invalidního důchodu),
- výsluhové (podmínkou nároku je dosažení doby penzijního připojištění) a
- pozůstalostní (podmínkou nároku je úmrtí účastníka).

Podmínkou na penzi je placení příspěvků po dobu nejméně 36 kalendářních měsíců (v penzijním plánu může být stanovena delší, ale maximálně 60 kalendářních měsíců). Podmínkou nároku na starobní penzi je, aby pojištěná doba činila nejméně 60 kalendářních měsíců a podle penzijního plánu nesmí přesahovat 120 kalendářních měsíců. U výsluhové penze musí pojištěná doba činit nejméně 180 kalendářních měsíců a u invalidní penze nejméně 60 kalendářních měsíců.

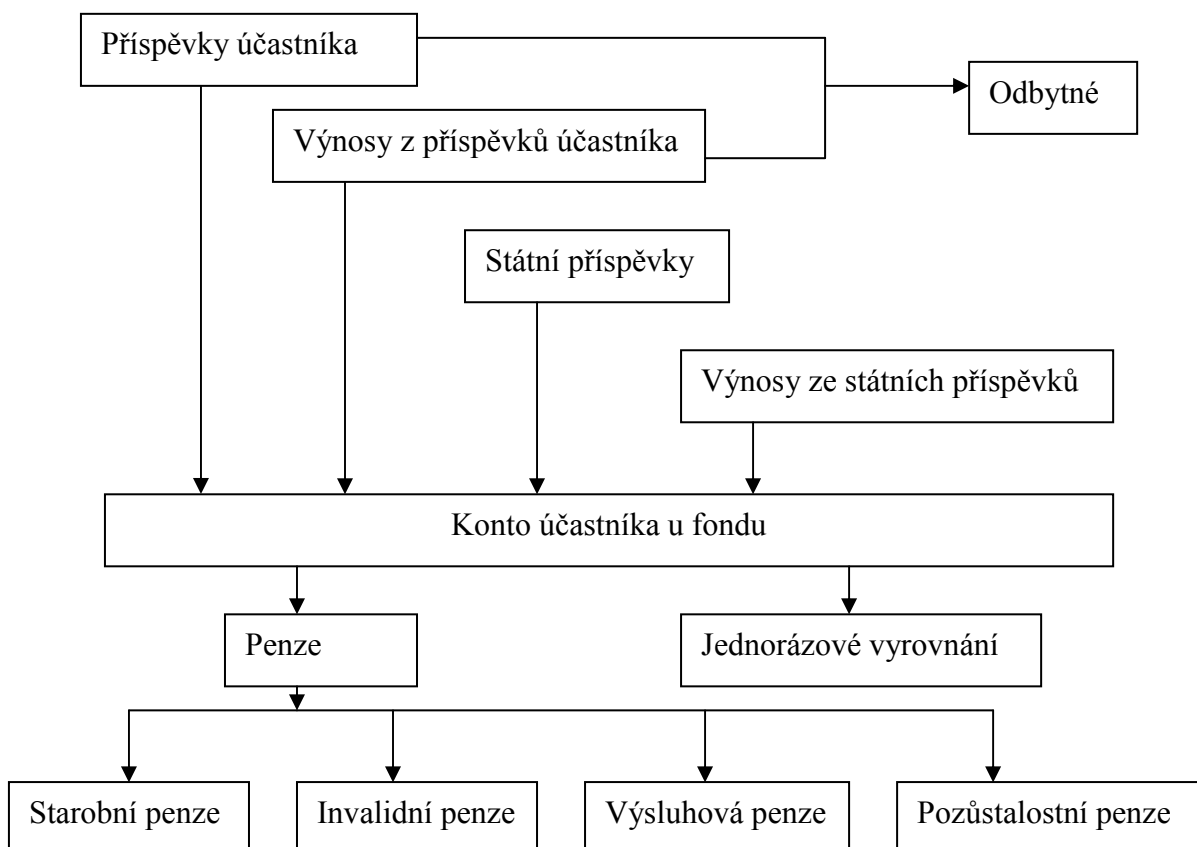
Starobní, invalidní a výsluhová penza náleží jen účastníkovi, tak pozůstalostní penze náleží fyzické osobě, kterou účastník určil.

Odbytné náleží: účastníkovi, který zaplatil příspěvky alespoň 12 kalendářních měsíců a jehož penzijní připojištění zaniklo výpovědí nebo dohodou, není-li mu vyplácena penze, a fyzickým osobám určeným ve smlouvě při úmrtí účastníka.

Výše odbytného představuje úhrn příspěvků zaplacených účastníkem a podílu na výnosech hospodaření penzijního fondu. Částky státního příspěvku je penzijní fond povinen vrátit ministerstvu.

Účastník jehož penzijní připojištění zaniklo a jemuž nevznikl nárok na penzi a nebylo vyplaceno odbytné, má nárok na převedení příspěvků včetně státního příspěvku a podílu na výnosech do penzijního připojištění u jiného penzijního fondu, pokud s tím penzijní fond souhlasí.

Orientační schéma penzijního připojištění

Pramen: Propagační leták Allianz penzijní fond, a.s.

2.6 Příspěvky účastníků

Výše příspěvku se stanoví na kalendářní měsíc a přitom příspěvek nesmí být nižší, než je částka zakládající nárok na státní příspěvek. Příspěvek může být placen u více penzijních fondů. Účastník má právo změnit výši svého příspěvku. V penzijním plánu může být stanovena lhůta pro změnu.

Za účastníka může platit penzijnímu fondu příspěvek nebo jeho část třetí osoba. Tím může být zaměstnavatel, který příspěvky hradí z fondu kulturních a sociálních potřeb. Ale na příspěvek hrazený zaměstnavatelem zcela nebo z části za své zaměstnance se neposkytuje státní příspěvek.

2.7 Státní příspěvky

Státní příspěvky jsou poskytovány ze státního rozpočtu. Penzijní fond je povinen evidovat státní příspěvky poskytnuté ve prospěch jednotlivých účastníků a hospodařit s nimi stejným způsobem jako se zaplacenými příspěvky.

Výše státního příspěvku je stanovena podle měsíční výše příspěvku účastníka a zároveň vláda může nařízením zvýšit státní příspěvek.

Penzijní fond podává čtvrtletně souhrnně za všechny účastníky žádost o poskytnutí státního příspěvku. Žádost se podává ministerstvu v kalendářním měsíci následujícím po skončení kalendářního čtvrtletí. Ministerstvo je pak povinno poukázat státní příspěvek do konce druhého měsíce následujícího po čtvrtletí. Částky poukázané penzijnímu fondu neprávem a ty, které nebyly použity na uspokojení nároků, je penzijní fond povinen vrátit ministerstvu.

2.8 Hospodaření penzijního fondu

Penzijní fond musí s majetkem hospodařit s odbornou péčí a s cílem zabezpečit spolehlivý výnos a nesmí se svým majetkem nakládat způsobem, který by byl v rozporu se zájmy účastníků. Penzijní fondy mohou vykonávat jinou činnost než penzijní připojištění, jen pokud tato činnost bezprostředně souvisí s penzijním připojištěním.

Peněžní prostředky shromažďované penzijním fondem musí umístovány tak, aby byla zaručena bezpečnost, kvalita, likvidita a rentabilita skladby finančního umístění jako celku. Ty mohou být umístěny do: dluhopisů (emitentem je centrální banka nebo členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, vydané Evropskou investiční bankou), podílových listů otevřených podílových fondů, cenných papírů (s nimiž se obchoduje na regulovaném trhu), movitých věcí zaručujících bezpečné uložení a nemovitých sloužících k podnikání nebo bydlení. Peněžní prostředky mohou být uloženy i na vkladových účtech, vkladních knížkách a na vkladech potvrzených vkladovým certifikátem.

Zajišťovací obchody (derivátové a opční) může penzijní fond uzavírat pouze za předpokladu, že slouží ke snižování rizik plynoucích z kurzů cenných papírů, úrokových měr a devizových kurzů aktiv nacházejících se v portfoliu penzijního fondu.

Penzijní fond nesmí nakupovat akcie jiného penzijního fondu a vydávat dluhopisy.

Penzijní fond rozděluje zisk tak, že nejméně 5% připadá do rezervního fondu a nejvíce 10% se rozděluje podle rozhodnutí valné hromady a zbylá část se použije ve prospěch účastníků a osob, jejichž penzijní připojištění zaniklo v roce, za který se zisk rozděluje.

Pokud hospodaření skončí ztrátou, na krytí ztráty se použije nerozdělený zisk z minulých let, rezervní fond a další fondy tvořené ze zisku, nebo je ztráta kryta snížením základního kapitálu. Zprávy o hospodaření se předkládají i České národní bance, ministerstvu a depozitáři.

Penzijní fond musí průběžně evidovat stav příspěvků zaplacených ve prospěch jednotlivých účastníků v rozdělení na příspěvky účastníka nárokovatelné pro odpočet ze základu daně z příjmů účastníkem, který je poplatníkem daně, příspěvky placené zaměstnavatelem a na ostatní příspěvky zaplacené ve prospěch účastníka. Penzijní fond také musí odděleně evidovat stav státních příspěvků jednotlivých účastníků a podílů na výnosech hospodaření penzijního fondu.

Prostředky z nichž se stanoví výsluhová penze, musí být uvedeny odděleně (platí i pro invalidní penzi), jejichž výše se stanoví na základě dávkového penzijního plánu.

Penzijní fond je povinen doklady související s penzijním připojištěním účastníka ukládat a uchovávat je deset let po podání žádosti o státní příspěvek a tři roky následující po poslední výplatě dávky penzijního připojištění účastníkovi.

Informace, týkající se jednotlivých účastníků, je možné poskytovat jen s jeho souhlasem. To neplatí, jde-li o poskytnutí údajů České národní bance při výkonu dohledu nad finančním trhem nebo ministerstvu při výkonu státního dozoru v souvislosti s poskytováním a vrácením státního příspěvku.

2.9 Ukončení činnosti penzijních fondů a vypořádání nároků z penzijního připojištění

Zrušení a likvidace penzijního fondu se řídí obchodním zákoníkem s určitými odchylkami. Penzijní fond se ruší na základě rozhodnutí České národní banky o odnětí povolení. K rozdělení nebo fúzi penzijních fondů je třeba povolení České národní banky. Likvidátora penzijního fondu jmenuje a odvolává také Česká národní banka. Penzijní fond v likvidaci nesmí uzavírat nové smlouvy.

Při zrušení penzijního fondu bez právního nástupce se nároky účastníků vypořádají výplatou jednorázového vyrovnání nebo odbytného, pokud se penzijní fond nedohodne s účastníkem o převedení prostředků do penzijního připojištění u jiného penzijního fondu.

2.10 Dohled nad penzijními fondy

Dohled nad činností penzijního fondu a činností depozitáře vykonává Česká národní banka. Při dohledu dohlíží na dodržování tohoto zákona, zvláštních právních předpisů, statutu a penzijního plánu, jakož i rozhodnutí vydaných Českou národní bankou a dbá na ochranu účastníků.

Penzijní fond je povinen každoročně předložit bance seznam akcionářů, informovat o každé změně v seznamu akcionářů a předložit usnesení rejstříkového soudu o zápisu změny nebo zániku zapisovaných skutečností bez zbytečného odkladu.

Česká národní banka při zjištění porušení povinností penzijního fondu, porušení stanov nebo penzijního plánu, může podle závažnosti zjištěných nedostatků uložit, aby zjištěné nedostatky byly ve stanovené lhůtě odstraněny nebo došlo k výměně členů orgánů, nebo pozastavit na vymezenou dobu, nejdéle na šest měsíců, a ve vymezeném rozsahu oprávnění představenstva nakládat s majetkem penzijního fondu, nebo snížit na vymezenou dobu část zisku, která se rozděluje na základě rozhodnutí valné hromady. Další možností je odejmutí povolení k činnosti za těchto důvodů: v žádosti byly vědomě uvedeny nesprávné údaje rozhodné pro udělení tohoto povolení; další pokračování činnosti fondu by ohrožovalo nároky účastníků; nebo pokud fond neuzavře do jednoho měsíce ode dne nabytí právní moci rozhodnutí, jímž Česká národní banka rozhodla o změně depozitáře, novou depozitářskou smlouvu.

2.11 Státní dozor nad poskytováním státního příspěvku

Činnost penzijního fondu a depozitáře podléhá státnímu doзору ministerstva v souvislosti s poskytováním a vrácením státního příspěvku. Ministerstvo dohlíží na dodržování zákona a penzijního plánu a dbá na ochranu účastníků. Dále prověřuje seznamy účastníků všech penzijních fondů, aby státní příspěvek byl poskytnut za každého účastníka pouze jednou.

Při výkonu státního doзору je ministerstvo povinno prověřit, zda fyzická osoba, která je účastníkem, splňuje stanovené podmínky a zda penzijní připojištění nezaniklo úmrtím účastníka. Ke splnění uvedené povinnosti je ministerstvo oprávněno požadovat, aby Ministerstvo vnitra prověřilo v informačním systému evidence obyvatel jméno, příjmení, rodné číslo a datum ukončení trvalého pobytu (státní občan České republiky); jméno, příjmení, rodné číslo a druh pobytu účastníka (u cizinců); a datum úmrtí účastníka.

Zaměstnanci ministerstva jsou povinni zachovat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dověděli při výkonu státního doзору.

3 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ V ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE

Při obecném pohledu představují všechny používané systémy důchodového zabezpečení v EU i ostatních ekonomicky rozvinutých zemích určitou speciální variantu tzv. třípilířového systému.

- I. Prvním pilířem se rozumí státem garantovaná penze. Je založený na mezigenerační solidaritě a je financován průběžným způsobem. Průběžně financovaný systém je méně ovlivnitelný některými makroekonomickými parametry (inflace) a je značně citlivý na demografický vývoj.
- II. Za druhý pilíř jsou podle terminologie ustálené v zemích EU považovány aktivity zaměstnavatelských subjektů směřujících k poskytování dávek občanům ve stáří. Tento systém může být variabilně financován, účast v něm může být povinná nebo dobrovolná ze strany zaměstnance i zaměstnavatele. Vlivem Světové banky se někdy za druhý pilíř důchodového pojištění považuje systém financovaný zásadně kapitálově (fondově), vyžadující povinnou účast a soukromou správu finančních prostředků. Oba typy druhého pilíře mohou vykazovat odlišnosti, ale v praxi může dojít zároveň k jejich vzájemnému propojení či splynutí.
- III. Za třetí pilíř se považují soukromé aktivity občanů (komerční životní pojištění, spoření atd.).

Přístup každé země je svým způsobem unikátní a klade různě velký důraz na odlišné parametry systému podle tradic a ekonomických možností.

Země Evropské unie lze na základě poměrů mezi jednotlivými pilíři rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří země se silným prvním pilířem (např. Německo, Rakousko a Itálie), druhou skupinu tvoří země se silným fondovým systémem (např. Nizozemí a Velká Británie).

Význam doplňkových důchodových systémů závisí na úrovni základního sociálního pojištění. Čím nižší je úroveň základního systému, tím významnější úlohu hrají doplňkové formy.

3.1 Česká republika

Současný důchodový systém je tvořen dvěma pilíři. Rozhodující je průběžně financovaný státní pilíř, který je založený na mezigenerační solidaritě.

Druhým pilířem je doplňkovým pilířem, který je tvořený především penzijním připojištěním se státním příspěvkem. Zároveň je založený na bázi dobrovolnosti. Tato část spoření má zatím v ČR jen minimální podíl na celkových důchodech.

Státní pilíř je financován z povinných platových odvodů lidí v aktivním věku. Sazba pojistného z vyměřovacího základu (hrubé mzdy zaměstnance) celkem činí 28%, přičemž z tohoto zdroje jsou vypláceny starobní, invalidní a pozůstalostní důchody. Pro zaměstnance sazba činí 8% a k tomu zaměstnavatel přidává 21,5%. Nárok na pobírání důchodu má pojištěnec, který přispívá do pojištění nejméně 25 let a dosáhl důchodového věku, a nebo přispívá alespoň 15 let a dosáhl věku 65 let.

Důchodový věk byl pro dobu před 1. lednem 1996 stanoven na 60 let u mužů a 53 až 57 let u žen (podle počtu vychovaných dětí). Od tohoto data se za každý další rok přičítají u mužů dva kalendářní měsíce a u žen čtyři. Zvyšování má trvat do roku 2013, kdy důchodový věk u mužů a žen, které nevychovaly žádné dítě, bude 63 let. V současné době se uvažuje o prodloužení věkové hranice pro odchod do důchodu na 65 let. Přitom je možný předčasný odchod do důchodu, který znamená nižší částku měsíčně vypláceného důchodu.

Penzijní připojištění je založené na shromažďování peněžních prostředků od účastníků penzijního připojištění a státem poskytnutých příspěvků. Výše výdělku na penzijním připojištění je založena i na hospodaření penzijních fondů, které s příspěvkem hospodaří a následně rozdělují část zisku svým klientům. Podporou od státu pro uzavírání penzijního připojištění jsou se státním příspěvkem i daňové úlevy, které jsou poskytovány jak zaměstnancům tak i zaměstnavatelům, kteří přispívají svým zaměstnancům na účet penzijního připojištění.

Tabulka č. 5 : Vyplacený státní příspěvek na penzijní připojištění

zapláceno ze státního rozpočtu v roce 2006		
	počet účastníků	Kč
4. čtvrtletí 2005	3 280 tis.	961 mil.
1. čtvrtletí	3 367 tis.	1 000 mil.
2. čtvrtletí	3 450 tis.	1 022 mil.
3. čtvrtletí	3 505 tis.	1 054 mil.
CELKEM Kč		4 037 mil.

Pramen: www.mfcr.cz

Z penzijního připojištění se poskytují dávky: penze, jednorázové vyrovnání a odbytné. Penzí se rozumí doživotní pravidelná výplata peněžní částky, ta je nejvýhodnější, jelikož zaručuje stálý příjem a účastník získá více než při jednorázovém vyrovnání. Odbytné je vyplaceno při předčasném ukončení připojištění a vyplacená částka zahrnuje jen příspěvky účastníka a jeho podíl na zisku. V tomto případě se nevyplácí státní příspěvek, ale vrací se zpět státu.

Dále je zde možnost spoření formou kapitálového životního pojištění, podílových fondů a stavebního spoření. Stavební spoření je také podporované státními příspěvky.

3.2 Belgie

Belgický důchodový systém je založen na systému pay-as-you-go stejně jako u nás. Ale v Belgii mají samostatné důchodové plány pro podnikající osoby, pro pracovníky v soukromém sektoru a pracovníky ve veřejném sektoru. Velikost penze je rozdílná pro jednotlivé skupiny zaměstnanců. Je založena na složení těchto složek:

- povolání (do, kterého plánu přispíval),
- plat a
- rodinná situace.¹

V roce 2000 činila celková příspěvková sazba na sociální pojištění 37,94% (13,07% zaměstnanci, 24,87% zaměstnavatelé), z toho 16,36% byla sazba na důchodové pojištění.

Do předčasného důchodu se může odejít od 60 let a normální důchodový věk je stanoven na 65 pro muže a 63 pro ženy. Ale efektivní průměrný věk pro odchod z trhu práce byl v roce 2004 stanoven na 59,4.

Důchody zajišťují 60 – 75% příjmů vydělaných za celou dobu přispívání až do určitého mzdového stropu.

Díky dosti velkorysému penzijnímu zajištění státem se nestátní penzijní plány nerozvinuly na stejnou úroveň jako v jiných evropských zemích. Roste však počet podnikových plánů.

Doplňkové důchodové pojištění poskytuje většina zaměstnavatelů, a to odvozené od placeného příspěvku, nebo odvozené od slíbené výše dávky, často plně integrované základním systémem sociálního pojištění.

Malí zaměstnavatelé většinou využívají skupinového pojištění u komerčních pojišťoven. Kde zaměstnanecká část je nejčastěji podchycena individuálními pojistnými smlouvami.

¹ Důchodci dostávají doplňkový rodinný obnos, když musí žít partnera bez důchodového nároku.

Větší zaměstnavatelé mohou alternativně vytvářet samosprávné důchodové fondy, které mají větší volnost při finanční a investiční politice a nejsou svázány některými tradičními předpisy pojišťovnictví. Na dodržování pravidel fondů a investičních omezení dohlíží Úřad pro dozor nad pojišťovny.

Pojistné platí zaměstnavatelé a zaměstnanci a je odčitatelnou položkou pro daňové účely. Důchody jsou daně daní z příjmů obyvatelstva. Proto většina systémů umožňuje pojištěnci z daňových důvodů, aby při splnění podmínek pro vznik nároku si vybral celé doplňkové důchodové pojištění najednou.

3.3 Nizozemsko

Nizozemský penzijní systém se skládá ze státního důchodu zajišťujícího minimální nutné dávky a z privátních důchodů vyplácených většinou zaměstnaneckými fondy, spravovanými buď přímo zaměstnavatelem (u větších společností), nebo externími manažery (banky, pojišťovny).

První pilíř důchodového systému je tvořen státními důchody. Ty jsou vypláceny mužům i ženám od věku 65 let. Plná penze je placena po 50 letech pojištění, jinak je penze redukována¹. Způsob stanovení důchodu však vede k poklesu reálné hodnoty vyplácených dávek, neboť minimální mzda se zvýšila jen jednou v období 1980 až 1996. tento pilíř je financován příspěvky ze zdaňovaných výdělků zákonem stanovenou maximální sazbou 18,25%.

Druhý pilíř je tvořen zaměstnaneckým důchodovým pojištěním. Nizozemsko má jeden z nejvíce rozvinutých II. pilířů na světě (podíl II. pilíře na celkových důchodových dávkách činí přibližně 83%, podíl aktiv spravovaných penzijními fondy činí zhruba 117% HDP). Spoření v zaměstnavatelských fondech (není ze zákona povinné) se účastní více než 95% zaměstnanců. Na řízení penzijních fondů mají významný vliv zaměstnanci (podle zákona je povinná 50% účast zaměstnanců v orgánech privátních zaměstnavatelských fondů a oborových schématech).

Penzijní dávky z I. a II. pilíře pokrývají zhruba 70% mzdy dosažené v období před odchodem do důchodu. V systému jsou pojištěnci chráněni. Hlavní dozor nad investiční činností penzijních fondů vykonává Nizozemská pojišťovací komora. Investiční činnost fondů je ze zákona regulována.

¹ Za každý chybějící rok se snižuje o 2%.

3.4 Německo

Státní důchodový plán je financován systémem pay-as-you-go. Od roku 2003 má příspěvková míra hodnotu 19,5%, která je placena zaměstnancem i zaměstnavatelem ve stejném poměru. Po sjednocení Německa byla provedena reforma starobního pojištění, zvyšující postupně do roku 2017 věkovou hranici pro přiznání starobního důchodu na 67 let.

První pilíř tvoří tzv. systémy podle pravidla:

- zákonné důchodové pojištění se třemi oblastmi: pro pracovníky, pro zaměstnance a pojištění pro horníky, které představují 78% výdajů sociálního rozpočtu na důchodové pojištění
- pojištění státních úředníků s výdaji ve výši 12%
- důchodové pojišťovací systémy pro podnikatele a svobodná zaměstnání (zemědělci, řemeslníci, umělci, publicisté a doktoři) se 2% výdajů.

Zákonné důchodové pojištění je nejvýznamnější, účastní se ho přibližně 31,5 milionu osob. Ostatní druhy jsou speciálním pojištěním pro určité skupiny obyvatelstva.

Doplňkové důchodové pojišťovací systémy jsou v Německu především zaměřeny na příjmy nad hranicí, která je zabezpečena základním sociálním pojištěním, méně často slouží k doplňování důchodů do této hranice. Doplnkové důchodové pojištění má většina středních a velkých podniků a necelá polovina malých podniků. Zabezpečuje asi dvě třetiny zaměstnanců a doplňuje základní důchody asi na 50 až 70% dosažené individuální mzdy.

Podnikové připojištění, které platí podnikové pojišťovací systémy, se podílí 7,5% na celkových důchodových výdajích: různé formy podnikového pojištění pro pracovníky privátní sféry a dodatečné pojištění pro zaměstnance veřejné sféry.

Úlohou druhého pilíře je poskytovat doplňující příjem v důchodovém věku. V této oblasti se angažují zaměstnavatelské subjekty a způsob financování je založen na tzv. systému účetních rezerv. Tento způsob financování je unikátní. Zaměstnavatel se zavazuje plnit budoucí nároky zaměstnanců bez skutečného finančního krytí, což umožňuje investovat finanční prostředky (které by jinak musel uložit ve fondu) do svého vlastního rozvoje a vyžaduje po všech stránkách silné a stabilní zaměstnance, protože vzniká riziko budoucího financování schémat.

V Německu jsou podporovány různé formy soukromého pojištění, jelikož výdaje na toto pojištění jsou daňově uznatelné. Celkem více než 57% domácností má sjednáno životní

pojištění. Poměrně novou formou pojištění zaujímají AS-Fondy. Jedná se o dlouhodobé spořicí plány, které vystupují jako Investment-Fonds, svůj kapitál vkládají do nemovitostí a akcií.

3.5 Francie

Francouzský důchodový systém je financován průběžným systémem pay-as-you-go, který pokrývá 98% z celkových důchodových výdajů. Starobní pojištění je založeno na dvojitým příspěvku zaměstnavatelského a zaměstnaneckého.

Ve Francii od roku 1983 je stanoven důchodový věk na 60 let pro muže i ženy; pro nárok na plnou penzi ve výši 50% základního platu však bylo nutné dovést pojistné období na 37,5 let, což bylo zvýšeno na 40 let. 50% důchod poukazuje na důležitost doplňkového důchodového pojištění, které je zde povinné a velmi vyvinuté.

Ve Francii je doplňkové důchodové pojištění povinné a organizované státem. Každý zaměstnanec musí být členem některé z institucí doplňkového důchodového pojištění, sdružených ve dvou celostátních asociacích¹.

Ty sledují finanční prosperitu jednotlivých členů, které jsou financovány průběžným systémem (pay-as-you-go, francouzsky repartition) s pojistně matematickou prognózou vývoje rovnováhy příjmů a výdajů.

Doplňkové důchodové pojištění vzniklo postupně a dobrovolně po II. světové válce pro management. Později si odborové organizace vynutily zavedení podobného systému pro dělníky. Oba systémy se staly povinnými.

V současné době platí všichni zaměstnanci příspěvky do ARRCO z mezd, maximálně do základního stropu pro management a asi do trojnásobku tohoto stropu pro ostatní. Kromě toho zaměstnanci managementu přispívají do systému AGIRC z příjmu nad strop ARRCO až výše osminásobku tohoto stropu. Zaměstnavatelé mají možnost zvyšovat své příspěvky a tím i důchody. Minimální příspěvky zaměstnavatele do AGIRC jsou přes 9% a zaměstnanec přes 4,5% mezd do uvedených horních hranic.

Každé doplňkové důchodové pojištění hospodaří samostatně podle svého rozpočtu. Přebytky se shromažďují v ARRCO nebo AGIRC. Z těchto fondů se pak hradí případné bilanční schodky členských doplňkových důchodových pojištění.

¹ - AGIRC, pro management a vyšší úředníky

- ARRCO (Association des Régimes de Retraite Complementaires), pro dělníky, zřizovatele a nižší úředníky

Vedle toho v poslední době vznikají doplňková důchodová pojištění na fondovém principu pro management a vysoce placené zaměstnance, neboť základní a doplňkové důchodové systémy zabezpečují asi 65% individuálních mezd a toto procento klesá s výší platu. Doplňkové důchodové pojištění musí však být financováno prostřednictvím pojišťoven, aby zaměstnavatel získal daňové úlevy. Stejně výhody lze získat také dodatečným pojištěním v systémech ARCCO a AGIRC.

V poslední době vznikají ve Francii dobrovolné důchodové fondy, které příspěvky investují a výnosy připisují na účet pojištěnců.

3.6 Itálie

V roce 2004 Itálie převzala nové důchodové reformy založené na předcházejících .

Veškerá zaměstnaná populace je zahrnuta ve státních důchodových systémech. Příspěvky do systému se platí ve výši 32,7% hrubé mzdy (8,9% platí zaměstnanec a 23,8% platí zaměstnavatel). Samo zaměstnaní a někteří pracovníci s netypickými smlouvami platí od 17,5% do 19%.

Od roku 2008 bude důchodový věk stanoven od 57 do 60 (s dodatečným požadavkem 35 let přispívání a požadavek pro osoby samostatně výdělečně činné je o 1 rok vyšší). Věková hranice vzroste od roku 2010 do 2014 pro muže na 61 let a na 62 od 2014 (stále s 35 lety příspěvků). U žen je věková hranice pro odchod do důchodu do roku 2015 stanovena na 57 let. Dále je možný odchod do důchodu po 40 letech přispívání do důchodu bez ohledu na věk.

Dominantní úlohu v italském důchodovém systému důchodového zabezpečení tvoří státní důchody financované průběžným systémem. Pouze nevýznamnou doplňkovou roli hrají nečetné dobrovolné zaměstnanecké fondy.

Vzhledem k rozvinutému systému státních důchodů jsou doplňkové penzijní fondy v Itálii nepovinné a zatím nehrají významnější roli (v roce 2000 v nich bylo zapojeno pouze 7% práceschopného obyvatelstva). V návaznosti na očekávané změny ve státním systému, které povedou k redukci státních důchodů se očekává mírný nárůst zaměstnaneckých fondů, které by výpadek penzí pokryly. Podle zákona z roku 1993 musí být nestátní penzijní fondy zakládány pouze prostřednictvím organizace „Fondo Pensione“, do které povinně přispívají jak zaměstnanci, tak i zaměstnavatelé.

3.7 Rakousko

V Rakousku je základní povinný průběžně financovaný penzijní systém. Pokrývá téměř 99% ekonomicky aktivní populace a je zajišťován samostatnými pojišťovacími subjekty sdruženými v Hlavním svazu rakouských nositelů sociálního pojištění.

Důchodový věk bude růst do roku 2017 na 65 let pro muže a na 60 pro ženy.

Zaměstnanecké důchodové zabezpečení tvoří II. pilíř důchodového systému. Má dlouhou historickou tradici, je poskytováno zaměstnavateli dobrovolně, nebývá vždy garantováno kolektivní smlouvou. Příspěvky platí pouze zaměstnavatel a jsou daňově uznatelné. Systém zaměstnaneckých fondů je dávkově definován a je základním typem ve II. pilíři. Financování probíhá z tzv. účetních rezerv, ale uvažuje se o přechodu k příspěvkově definovanému systému, který by byl financován na fondové bázi. Zaměstnanecké fondy jsou vytvořeny ve formě akciových společností oddělených od zaměstnavatelů a vlastněných finančními syndikáty bank a pojišťoven.

Druhým typem v tomto pilíři jsou penzijní fondy (od roku 1990), které jsou otevřeny pro všechny zaměstnance.

Dávky z druhého pilíře jsou daněny.

V Rakousku je rovněž silně vyvinut III. Dobrovolný pilíř, kterého využívají zejména osoby ve střední a vyšší příjmové skupině. Tyto skupiny občanů jsou motivovány k účasti v tomto systému i stanovením horní příjmové hranice pro placení příspěvků do I. pilíře.

3.8 Švédsko

Průběžné financování důchodového systému má k dispozici v minulosti naplněné rezervní fondy, ze kterých lze čerpat prostředky pro výdaje na období reformy. Přešlo se na výpočet důchodu podle celoživotních výdělků a také k větší provázanosti valorizačních mechanismů s ekonomickým vývojem. I přes průběžné financování se výše důchodů vypočítává na základě individuálních záznamů jako příspěvkově definovaná – tzv. NDC (notional-account defined contribution).

Důchodový věk je ve Švédsku stanovena na 65 let s možností předčasného odchodu do důchodu v 61 letech, ale s redukcí dávky.

Ve Švédsku je dlouholetá tradice dobrovolných soukromých penzijních plánů, které pokrývají více než 90% všech zaměstnanců. Jde zejména o zaměstnavatelské fondy, založené na dohodách mezi zaměstnavateli a odbory. Příspěvková sazba je proměnlivá. U administrativních pracovníků dosahuje 5 – 0% a u manuálních pracovníků 3,3%. Jde

o dávkové definování systémů, financované průběžně, doplněné tvorbou rezerv (tzv. book-reserve) na pokrytí budoucích penzijních závazků.

3.9 Velká Británie

Britský důchodový systém se skládá ze státní složky (průběžně financované) a z privátní složky (financované fondově nestátními institucemi).

Důchody jsou vypláceny mužům od 65 let a ženám od 60 let, ale věk žen vzroste na 65 let do roku 2020. státní systém se skládá ze dvou složek, plošné dávky a dávky odvozené z výdělků. Tyto dávky jsou vypláceny pouze zaměstnancům, nikoliv osobám samostatně výdělečně činným, a je shora omezena. Specifickým rysem je možnost vyvázání ze systému.

Britské soukromé penzijní fondy patří v Evropě mezi nejpropracovanější. Ačkoli není povinné, pokrývá více než 95% pracujících.

Z hlediska kontroly a řízení lze fondy ve Velké Británii rozdělit na dvě skupiny:

1. Podnikové (korporativní) fondy – zabezpečují důchodové pojištění zaměstnanců velkých společností, která zároveň spravuje. Riziko za případný deficit ve fondu nese zaměstnavatel.
2. Oddělené (segregované) fondy – jsou zcela odděleny od fondů kontrolovaných managementem společnosti, jsou řízeny externími investičními společnostmi, bankami a pojišťovnami. Tyto fondy se podílejí na celkovém objemu spravovaných aktiv asi 80%, neboť dosahují lepších výsledků než fondy podnikové.

Obrovský skandál z roku 1991, kdy došlo k zneužití majetku fondů, si vynutil vznik zákona, jenž nahrazuje samoregulaci, která je v posledních letech předmětem sporů. Británie se nebrání investování do zahraničí – tento podíl dosahuje až 30% z celkových aktiv. Do mateřské firmy lze investovat maximálně 5% aktiv. Zaměstnavatel nesmí podmiňovat přijetí účastníka účastí v podnikovém penzijním fondu a na zachování práv při změně zaměstnání existují přísné předpisy.

Nestátní fondy a fondy organizované místními zastupitelstvy jsou většinou fondového typu, ale některé větší fondy, zvláště z veřejného sektoru, jsou financovány průběžně. Některé menší fondy přecházejí k příspěvkově definovanému systému a očekává se, že z důvodu úspory a lepší kontroly nákladů k příspěvkově definovanému systému budou přecházet i větší fondy.

Podle zákona jsou zaměstnavatelé povinni přispívat do fondu za své zaměstnance, většinou přispívají i samotní zaměstnanci.

3.10 Slovensko

Reforma z roku 2005 rozdělila zákonný důchodový systém na dva pilíře. Jeden je průběžně financovaný důchodový systém s definovanými dávkami a druhý je příspěvkově definovaný systém spoření. Příspěvkový pilíř řídí soukromně spravované penzijní fondy. Každý z pilířů dostává příspěvek ve výši 9% ze mzdy. Reformou se zvyšuje důchodový věk pro muže na 62 z 60 a také pro ženy (z 53 - 57 podle počtu dětí) do roku 2015. Neexistuje právo na předčasný důchod. V případě předčasného důchodu se dávky snižují o 0,5% za každý měsíc předčasného důchodu.

Existuje zde i dobrovolný penzijní doplňkový systém spoření, který se skládá z penzijního pojištění poskytovaného zaměstnavateli nebo odborovými organizacemi a od roku 2005, i z finančních produktů jiných finančních institucí, které jsou daňově odpočitatelné.

3.11 Srovnání

Tabulka č. 6: Porovnání důchodového věku a doplňkového pojištění v zemích Evropské unie

	Důchodový věk v letech	Doplňkové důchodové pojištění
Česká republika	63 do roku 2013	penzijní připojištění se státním příspěvkem
Belgie	65 muži a 63 ženy	nerozvinuly příliš se nestátní penzijní plány, spíše podnikové plány; pojistné je odčitatelnou položkou
Nizozemsko	65	nejvíce rozvinuté zaměstnanecké důchodové pojištění na světě, účastní se 95% zaměstnanců
Německo	67 do 2017	podnikové připojištění, financování na systému účetních rezerv; podpora soukromého pojištění (daňově uznatelné)
Francie	60 (+ 40 let pojištění)	doplňkové pojištění je povinné a organizované státem; vznikají i dobrovolné důchodové fondy
Itálie	muži 62 od 2014, do 2015 ženy 57 let	dobrovolné zaměstnanecké fondy mají nevýznamnou roli (v 2000 jen 7% aktiv. občanů)
Rakousko	65 muži a 60 ženy do 2017	zaměstnanecké zabezpečení poskytováno zaměstnavateli dobrovolně, penzijní fondy, silně vyvinutý III. pilíř
Švédsko	65	dlouholetá tradice dobrovolných soukromých penzijních plánů (90% zaměstnanců) = zaměstnavatelské fondy
Velká Británie	muži 65, ženy 60 (do 2020 až v 65)	nepovinné soukromé penzijní fondy (95%pracujících) – podnikové a oddělené fondy
Slovensko	62 (ženy do 2015)	penzijní pojištění poskytované zaměstnavateli nebo odborovými organizacemi

Prameny: Munková, G.: Sociální politika v evropských zemích;

Brdek, M.: Trendy v evropské sociální politice;

<http://ec.europa.eu/employment-social/social-prtection/pensions-en.htm>

4 ANALÝZA ÚČASTNÍKŮ S PENZIJNÍM PŘIPOJIŠTĚNÍM

4.1 Data z dotazníku

Na základě dotazníku, který je umístěn v příloze, byly zjištěny informace, které byli použity k dalším srovnáním.

Tabulka č. 7: Data z dotazníku

	Věk	Penzijní fond	Délka pojištění	Důvody	Výhody	Měsíční příspěvek	Příspěvek zaměstnavatele	Jiné spoření
1	II.	6.	5 let	B		400,- Kč	200,- Kč	K, S
2	III.	8.	1 rok	B		250,- Kč		
3	I.	7.	2 roky	A	a	500,- Kč	500,- Kč	Ž, S, I
4	I.	9.	1 rok	C	e	500,- Kč	200,- Kč	S
5	I.	7.	5 let	A	a	300,- Kč	400,- Kč	Ž, S
6	I.	9.	16 měsíců			100,- Kč		
7	I.	1.	1 měsíc	A		100,- Kč		K, S
8	I.	6.	3 roky	C		100,- Kč		S, Ž
9	II.	7.	4 roky	dříve A		200,- Kč		S
10	I.	8.	3 roky	C	d	100,- Kč		P, S
11	III.	2.	4 roky	B		1500,-Kč		S
12	I.	z 2. do 6.	5 let	B		500,- Kč		SK, L, Ž
13	II.	9.	3 roky	A		500,- Kč	500,- Kč	S
14	I.	8.	3 roky	A		500,- Kč	500,- Kč	Ž, S
15	I.	7.	3 roky	A	a	600,- Kč	400,- Kč	
16	III.	7.	11 let	A	dříve a	500,- Kč	dříve 500,- Kč	S, Ž
17	III.	7.	11 let	A	dříve a	500,- Kč	dříve 500,- Kč	S
18	II.	2.	13 let	B	c	350,- Kč	je možnost	S, Ž, F
19	II.	1.	2 měsíce	C	b	1100,-Kč	500,- Kč	

Pramen: dotazník

Vysvětlivky:

Věk: I. věková skupina od 18 let do 29 let

II. věková skupina od 30 let do 59 let

III. věková skupina od 60 let a více let

Penzijní fondy: 1. Allianz penzijní fond, a.s.

2. AXA penzijní fond a.s. (Winterthur penzijní fond a.s.)

3. ČSOB Penzijní fond Progres, a.s.

4. ČSOB Penzijní fond Stabilita, a.s.

5. Generali penzijní fond, a.s.

6. ING Penzijní fond, a.s.

7. Penzijní fond České pojišťovny, a.s.

8. Penzijní fond České spořitelny, a.s.

9. Penzijní fond Komerční banky, a.s.

10. AEGON Penzijní fond, a.s.

Důvody: A – podmínka zaměstnavatele pro příspěvky, nebo práce v pojišťovnictví

B – hodnocení, reklama nebo vybrán rodiči

C – již poskytované jiné služby, kombinace s jiným pojištěním

Výhody: a – příspěvek zaměstnavatele

b – sleva na povinném ručení

c – kreditní karta a možnost dřívějšího čerpání

d – příspěvek od penzijního fondu

e – upravení výše splátek

Jiné spoření: F – podílové fondy

I – investiční pojištění

K – kapitálové spoření

L – podílové listy

P – pojištění

SK – spořicí konta

S – stavební spoření

Ž – životní pojištění

Do průzkumu byli zařazeni i dotázaní, kteří penzijní připojištění nemají. Ti byli dotázáni na to, zda nad jeho uzavřením uvažují nebo ne, a zda spoří jiným způsobem. Na to byli dotazováni i ti co penzijní připojištění mají.

Tabulka č. 8: Dotazování bez penzijního připojištění

	Věková skupina	Uvažuje o pp	Jiné formy spoření	
20	II.	NE	Stavební spoření, životní pojištění s dožitím	
21	II.	ANO	Úrazové a životní pojištění, stavební spoření	Zaměstnavatel by přispíval od 50,- Kč do 250,- Kč
22	I.	ANO	Stavební spoření	
23	I.	ANO	Stavební spoření	
24	I.	NE		
25	I.	ANO	Podílové listy akciových fondů	
26	II.	ANO		

Pramen: dotazník

4.2 Průměry z dotazníku

Na základě dotazníku byly vypočítány průměry délky pojištění pro jednotlivé skupiny, průměrné měsíční příspěvky a průměrné měsíční příspěvky zaměstnavatelů.

Tabulka č. 9: Průměry z dotazníku

Věkové skupiny	I. (10)	II. (5)	III. (4)	Celkem (19)
Průměrná délka pojištění	2,6 let	5,03 let	6,75 let	4,13 let
Průměrný měsíční příspěvek	330,- Kč	510,- Kč	687,5 Kč	453,- Kč
Průměrný příspěvek zaměstnavatele	200,- Kč	240,- Kč	0,- Kč	168,- Kč

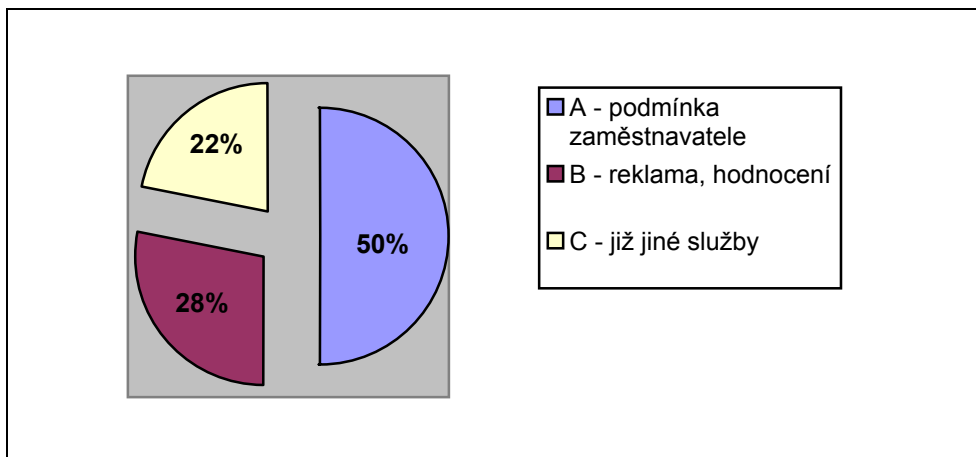
Pramen: Dotazník

4.3 Účastníci penzijních fondů

Každý penzijní fond má jinou oblibu u klientů penzijního připojištění.

Budoucí účastníci penzijního připojištění si penzijní fond vybírají nejčastěji na základě podmínky zaměstnavatele na jeho příspěvek a z toho vyplývá i nejčastější výhoda, příspěvek zaměstnavatele, kterou pojištěnci využívají. Na další klienty při výběru působila reklama, hodnocení či rodina a využití toho, že daná banka či pojišťovna pojištěnci již poskytuje jiné služby.

Graf č. 3: Důvody výběru penzijního fondu

Pramen: Dotazník

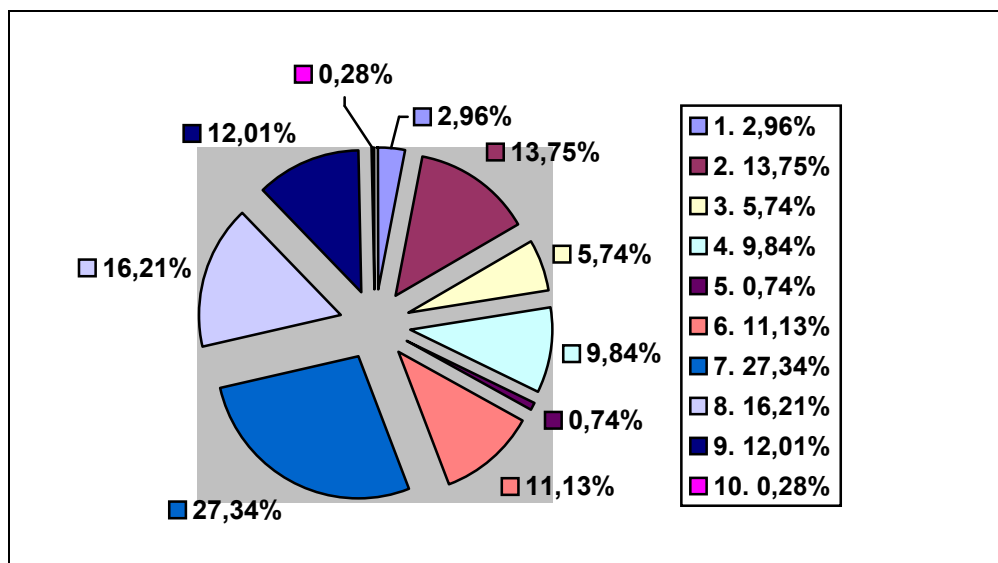
Procentní poměr klientů jednotlivých penzijních fondů určitým způsobem ukazuje svůj podíl i úspěšnost na trhu.

Tabulka č. 10: Počet účastníků v jednotlivých penzijních fondech

	Počet účastníků
1. Allianz penzijní fond, a.s.	115 790
2. AXA penzijní fond a.s.	538 570
3. ČSOB penzijní fond Progres, a.s.	224 674
4. ČSOB penzijní fond Stabilita, a.s.	385 477
5. Generali penzijní fond, a.s.	29 168
6. ING Penzijní fond, a.s.	435 951
7. Penzijní fond České pojišťovny, a.s.	1 070 348
8. Penzijní fond České spořitelny, a.s.	634 162
9. Penzijní fond Komerční banky, a.s.	470 315
10. AEGON Penzijní fond, a.s.	11 022

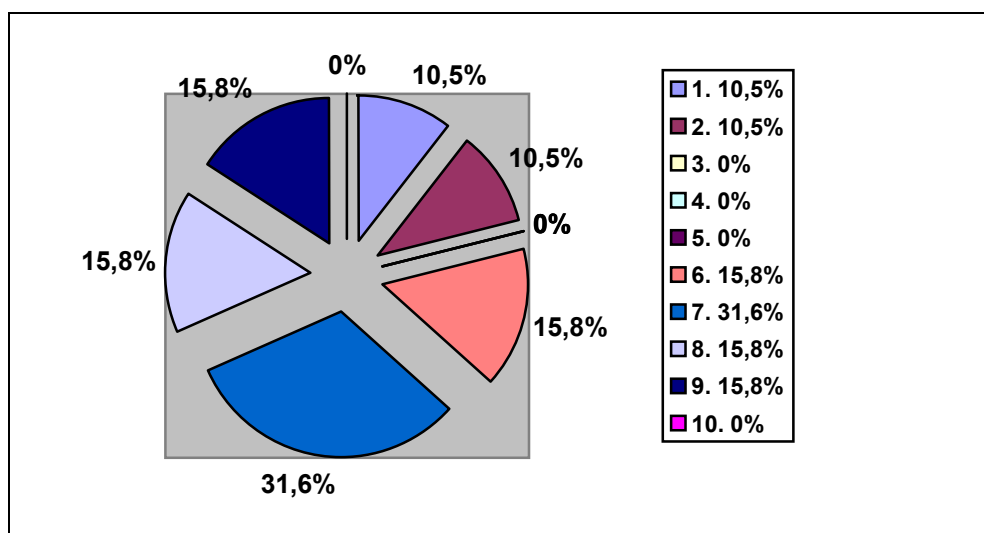
Pramen: Asociace penzijních fondů ČR, stav k 31.12.2007

Graf č. 4: Poměr klientů penzijních fondů

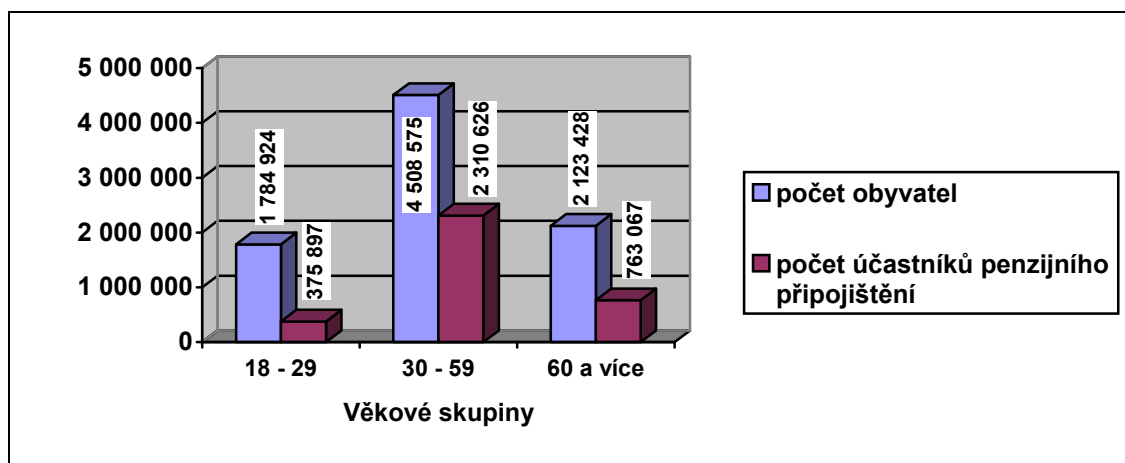
Pramen: Asociace penzijních fondů ČR

Graf č. 5: Poměr klientů penzijních fondů (dotazník)

Pramen: Dotazník

Graf č. 6: Porovnání obyvatel a účastníků penzijního připojištění

Pramen: Ministerstvo financí a Český statistický úřad

Z předchozího grafu vyplývá, že v jednotlivých věkových skupinách je pojištěno méně obyvatel než by mohlo být.

Věková skupina: 18-29 je pojištěno pouze 21,06%

30-59 je pojištěno přes 51% obyvatel

60 a více je pojištěno okolo 35,94% možných pojištěných.

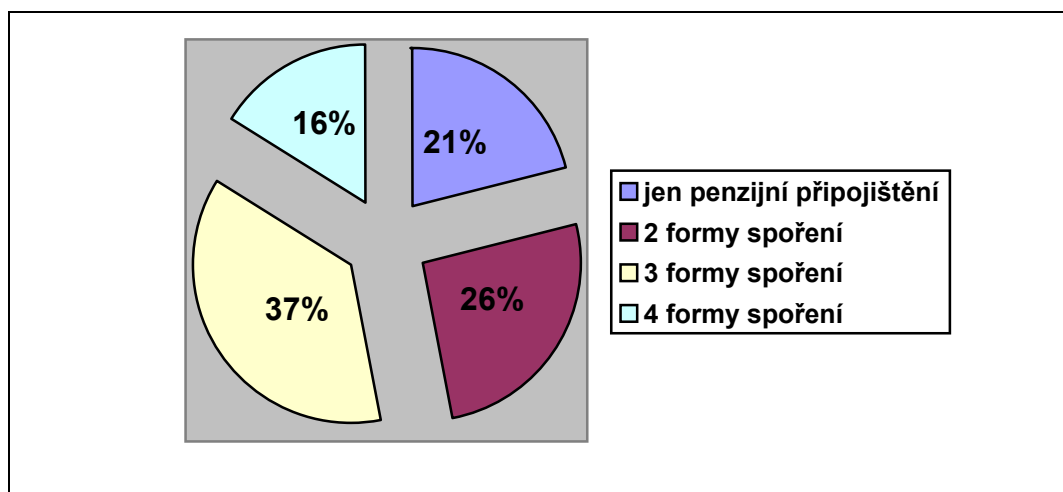
4.4 Jiné formy spoření

Většina dotazovaných si nespoří pouze jediným způsobem, ale snaží se své finance rozdělit do více možností, či jistot výdělku.

Nejčastějším způsobem dotázaných mimo penzijního připojištění je stavební spoření. Pouze 5 osob ho nemá uzavřeno, ale jedna dotázaná osoba si stavebně nespoří, ale používá jiné spořicí produkty.

Dalšími uvedenými formami spoření byly: podílové fondy, podílové listy, investiční pojištění, kapitálové spoření, spořicí konta a životní pojištění.

Graf č. 7: Poměr podle počtu forem spoření

Pramen: Dotazník

5 HOSPODAŘENÍ PENZIJNÍCH FONDŮ

Penzijní fond je právnickou osobou se sídlem na území České republiky, která provozuje penzijní připojištění. Penzijní fond je akciovou společností, pro kterou platí ustanovení obchodního zákoníku.

Penzijní fondy jsou sdruženy do Asociace penzijních fondů ČR (APF ČR).

5.1 Asociace penzijních fondů

Asociace penzijních fondů ČR je dobrovolné zájmové sdružení právnických osob. Byla založena 25. června 1996 na ustavující členské schůzi ve formě samostatného právního subjektu. Navázala na činnost předchozí APF ČR, která nebyla nadána právní subjektivitou a ke dni vzniku nové asociace zanikla.

Organizační struktura APF ČR je představována valnou hromadou, která je složena z volených funkcí a orgánů. Do volených funkcí a orgánů patří kontrolní komise, prezident (ing. Rusnok, J.) a viceprezidenti (ing. Beneš, P. a ing. Diviš, J.). Pod viceprezidenty spadají nevolené orgány, kam patří prezidium složené z osmi členů, sekretariátu a odborné sekce. Do odborných sekcí patří: legislativa, etika, ekonomika, informatika a provozní správa fondů, PR aktivit a vnějších vztahů a pojistná matematika.

Předmětem činnosti APF ČR je koordinovat, zastupovat, hájit a prosazovat společné zájmy svých členů. Dalším je propagovat myšlenku penzijního připojištění a připomínkovat legislativní návrhy a jiná opatření, která se týkají oblasti penzijního připojištění a jiných zájmů penzijních fondů a iniciovat jejich změny. Má za úkol působit jako poradenské i informační centrum, podporovat a organizovat vzdělávací a vědeckou činnost. Dále APF by měla reprezentovat společné zájmy svých členů vůči zahraničí, navazovat a rozvíjet styky s obdobnými institucemi v zahraničí a participovat na procesu přibližování podmínek penzijního připojištění ČR standardům Evropské unie. Dbát na dodržování etiky vztahů mezi členy APF ČR a účastníky penzijního připojištění. Hlavním úkolem je působit k odstraňování rozporů mezi členy APF, organizovat odbornou, právní a věcnou součinnost při řešení procesů slučování, splývání a zániku penzijních fondů s cílem eliminovat případné negativní důsledky pro image penzijního připojištění a jeho účastníky.

Členství v asociaci je dobrovolné a má dvě formy. Jedná se o členství řádné a přidružené.

Řádné členství je určeno penzijním fondům vzniklým na základě zákona č.42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, v platném znění. Vzniká na základě jednostranného přistoupení penzijního fondu.

Řádnými členy jsou:

1. AEGON Penzijní fond, a.s.
2. Allianz penzijní fond, a.s.
3. AXA penzijní fond a.s. (dříve Winterthur PF a.s.)
4. ČSOB Penzijní fond Progres, a.s.
5. ČSOB Penzijní fond Stabilita, a.s.
6. Generali penzijní fond, a.s.
7. ING Penzijní fond, a.s.
8. Penzijní fond České pojišťovny, a.s.
9. Penzijní fond České spořitelny, a.s.
10. Penzijní fond Komerční banky, a.s.

Přidružené členství je otevřeno pro právnické osoby, působící v oblastech navazujících na penzijní připojištění nebo s ním úzce souvisejících. Členství vzniká na základě žádosti o členství, po jejím schválení prezídiem APF ČR.

Přidruženými členy jsou:

Deloitte Advisory s.r.o.

KPMG Česká republika, s.r.o.

Během roku 2007 působilo aktivně na trhu 11 penzijních fondů z původních 47, které obdržely licenci (dva penzijní fondy nikdy nezahájili činnost). K 31.12. 2007 proběhla jedna fúze a to Zemského penzijního fondu s ČSOB Penzijní fond Progres, a.s. Tím se počet penzijních fondů snížil na 10. Do likvidace nevstoupil žádný fond, což dokladuje konsolidaci odvětví, v němž již za uplynulých pět let nebyl nucen státní dozor přijmout žádné rozhodnutí o likvidaci. Do konce roku 2001 se v likvidaci ocitlo celkem 12 penzijních fondů, jejich podíl na trhu byl malý a ztráty zanedbatelné.

V červnu 2007 obdržela povolení působit na trhu penzijního připojištění nová společnost AEGON, Penzijní fond, a.s., jehož vlastníkem je z 90% holandská společnost AEGON Tsjechië Holding B.V. a z 10% společnost ZFP Akademie, a.s.

Penzijní fondy mají zázemí významných, většinou zahraničních, akcionářů operujících na českém trhu převážně v oblastech bankovníctví a pojišťovnictví. Tito akcionáři disponují v mnoha případech aktivy mnohonásobně vyššími než je objem státního rozpočtu ČR a poskytují záruku bezpečného fungování odvětví.

V roce 2007 v akcionářské struktuře neproběhly žádné změny, ale v roce 2006 byly zaznamenány dvě změny. U společnosti Generali penzijní fond, a.s. se 100% akcionářem stala Generali Pojišťovna ČR, a.s. (předchozím akcionářem byla Generali Holding Vienna

AG, Vídeň, Rakousko) a v Zemském penzijním fondu, a.s. získala 100% akcionářský podíl Československá obchodní banka, a.s. Společnost CREDIT SUISSE LIFE & PENSIONS PENZIJNÍ FOND a.s. změnila název na Winterthur penzijní fond a.s. Novým 100 % akcionářem se stala na konci roku 2006 společnost AXA. V návaznosti na tuto skutečnost byl penzijní fond přejmenován na AXA penzijní fond a.s.

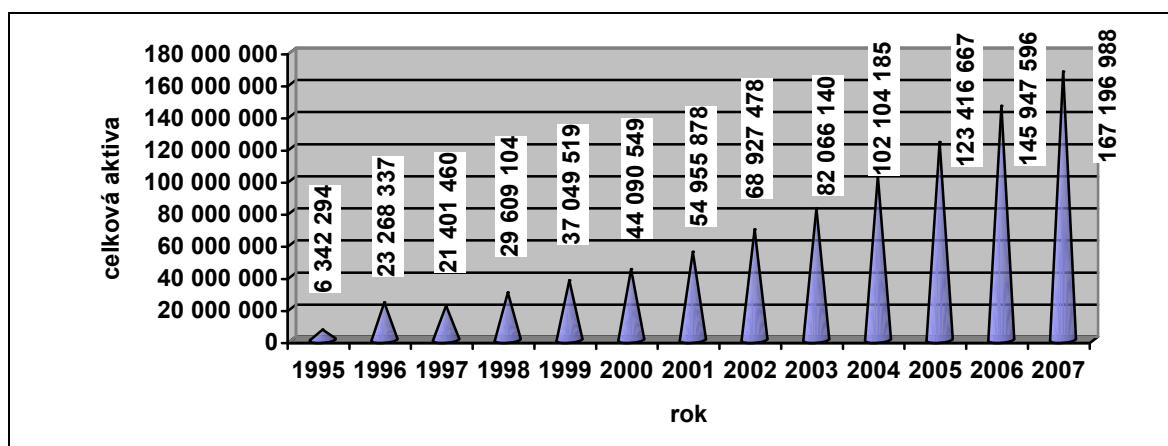
5.2 Ekonomické ukazatele

5.2.1 Aktiva penzijních fondů

Aktiva penzijních fondů byla k 31.12.2007 vykázána ve výši 167,2 miliard Kč, což je téměř o 21,3 miliard Kč více než na konci loňského roku (145,9 miliard Kč), tento nárůst je však o 1,2 miliard nižší než v předcházejícím roce. Průměrná částka aktiv na účastníka činila v roce 2007 cca 42 222,-Kč oproti 30 400,-Kč v roce 2006.

S růstem aktiv stoupá i podíl majetku obhospodařovaného penzijními fondy na hrubém domácím produktu. V roce 2007 činil tento podíl cca 4,7%, v roce 2006 přibližně 4,5%, v roce 2005 to bylo 4,21% HDP a v roce 2004 cca 3,7%.

Graf č. 8: Vývoj celkových aktiv v tis. Kč

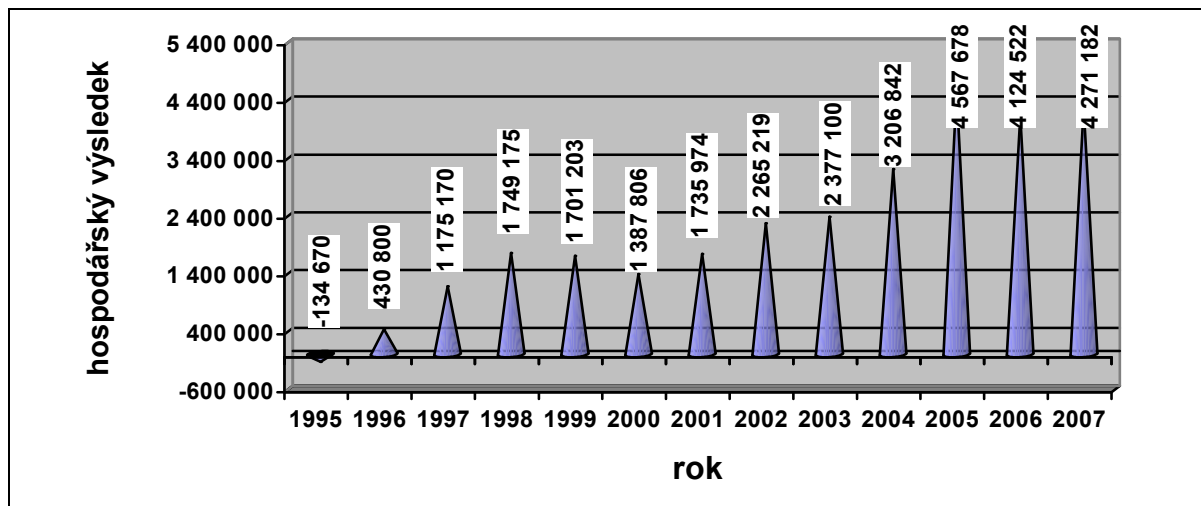
Pramen: Asociace penzijních fondů ČR

5.2.2 Hospodářský výsledek

Dynamicky se zvyšuje také objem prostředků evidovaných ve prospěch účastníků penzijního připojištění. Na jejich účtech fondy vykázaly k 31.12.2007 částku 162,1 miliardy Kč, tedy o 26 miliard více než na konci předchozího roku (136 miliardy Kč). Meziročně pak došlo k nárůstu o 19,1%. Od začátku roku 2007 přibývalo na kontech připojištěných 2,16 miliardy měsíčně, v roce 2006 to bylo 1,95 miliardy Kč měsíčně, zatímco v roce 2005 činil měsíční nárůst 1,8 miliardy Kč.

Jako ostatní finanční instituce i penzijní fondy se potýkaly v loňském roce s velmi nepříznivým vývojem kapitálového trhu. Přesto se jim podařilo vytvořit k 31.12.2007 zisk ve výši 4,39 miliardy Kč a překročit zisk dosažený v roce 2006 (4,14 miliardy) i zisk z roku 2005 (4,57 miliardy).

Graf č. 9: Vývoj hospodářského výsledku v tis. Kč

Pramen: Asociace penzijních fondů ČR

V investování penzijních fondů je stále zachována konzervativní strategie. V portfoliu převládá podíl dluhopisů (73,7%), v akciích bylo umístěno 6,1% majetku a na termínovaných vkladech 9,9%.

Provozní náklady penzijních fondů klesají. Při porovnání průměrných provozních nákladů k celkovým aktivům činily náklady v roce 2007 – 1,39% (2006 – 1,38%). V prvním roce existence systému se pohybovaly průměrné provozní náklady v poměru k celkovým aktivům ve výši 8,95%, v roce 2003 již byly na úrovni pouhých 1,8% a v roce 2004 činily 1,45%. Uvedené výsledky dokládají vysokou a stále stoupající efektivitu penzijních fondů, srovnatelnou s mezinárodní úrovní. Tento trend bude jistě pokračovat v rámci konkurence mezi jednotlivými penzijními fondy, třebaže prostor dalšího snižování nákladů je již dosti omezený.

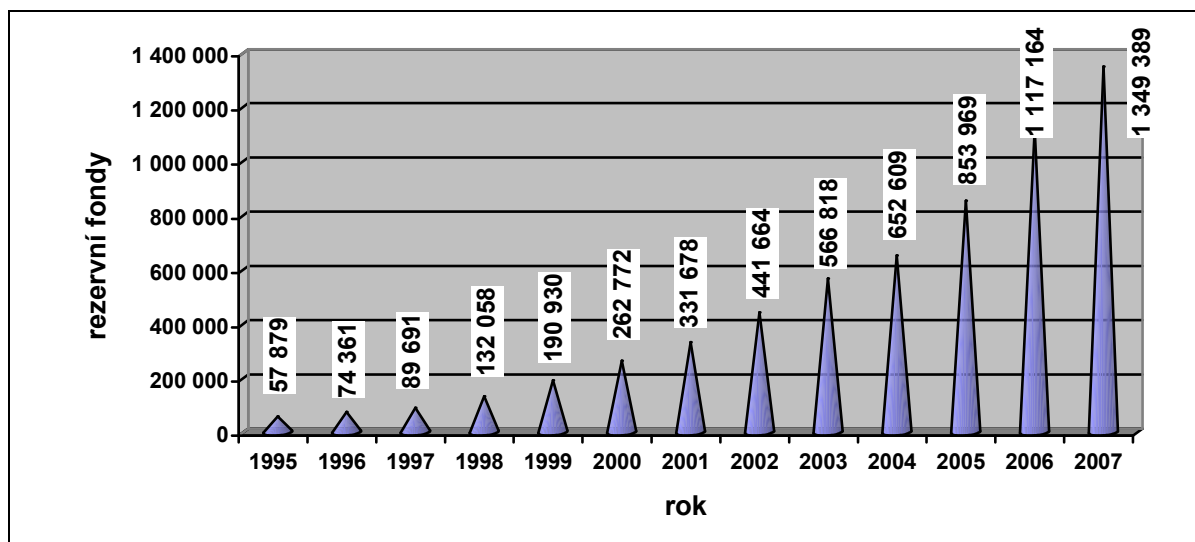
Vzhledem k výsledkům hospodaření penzijních fondů výnosy z prostředků vložených do penzijního připojištění stabilně překonávají míru inflace. V roce 2003 bylo průměrné zhodnocení prostředků účastníků 3,24%, v roce 2004 to bylo 3,58% a 4,08% v roce 2005. Přesto, že došlo zejména v posledním čtvrtletí roku 2007 ke zvýšení inflačních tlaků, lze očekávat, že průměrné zhodnocení sektoru průměrnou inflací za rok 2007 (2,8%) bude nejméně kopírovat, v lepším případě ji slabě přesáhne.

Tabulka č. 11: Porovnání výnosů penzijních fondů

Penzijní fond	Porovnání v %		
	Podíl na trhu	Výnosy 2004	Výnosy 2005
PF České pojišťovny	26,98	3,50	3,80
AXA PF (Winterthur)	16,44	3,11	3,74
PF České spořitelny	15,22	3,74	4,03
PF Komerční banky	11,54	3,50	4,00
ING PF	11,21	2,46	4,20
ČSOB PF Stabilita	9,94	4,30	4,00
ČSOB PF Progres	4,42	5,30	5,00
Allianz PF	3,12	3,00	3,00
Generali	0,72	3,00	3,80
Hornický PF Ostrava	0,57	3,10	4,80
Zemský PF	0,39	4,38	4,60

Pramen: <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/penzijni-fondy/>

Graf č. 10: Vývoj stavu rezervních fondů v tis. Kč

Pramen: Asociace penzijních fondů ČR

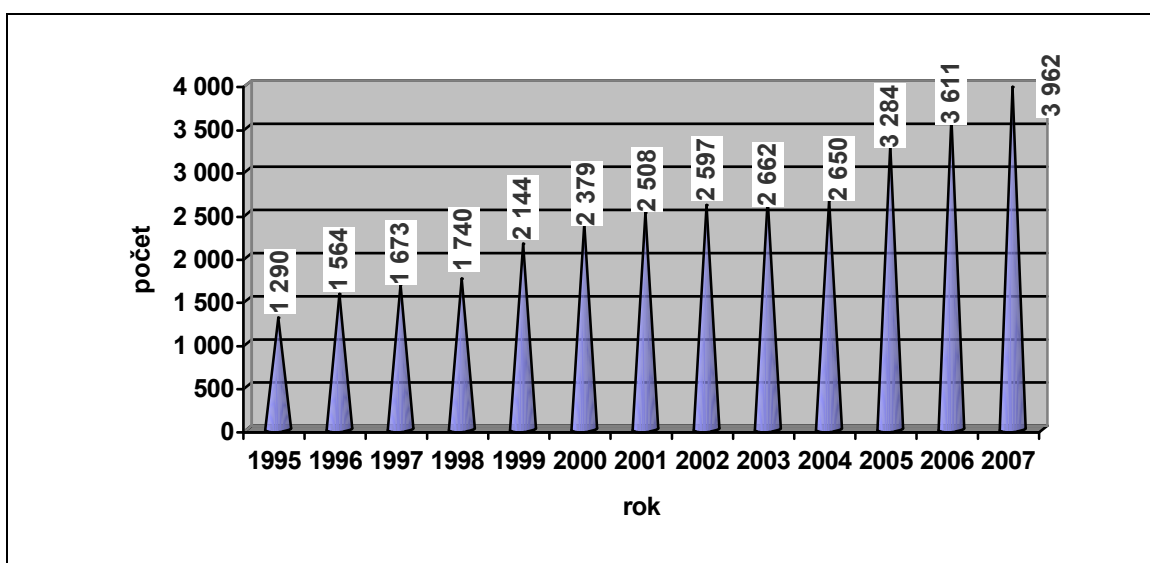
5.2.3 Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění

V roce 2005 se penzijní připojištění setkala s velkým zájmem. Počet penzijně připojištěných vzrostl o 11,3% na 3,2 milionu občanů (3 284 430). Je to o 334 742 více než na konci roku 2004, kdy bylo připojištěno 2 949 688 účastníků. Došlo k druhému nejvyššímu zvýšení počtu účastníků od samého počátku fungování odvětví. Nejvyšší nárůst počtu účastníků byl v prvních dvou letech fungování na trhu. Rok 2005 tak navázal na oživení trhu, které nastalo v roce 2004. Míra zapojení obyvatelstva předčila původní očekávání. V roce 2005 byl připojištěn téměř každý třetí občan ČR a cca 55% práce schopných obyvatel. V systému dále spořilo více než 600tis. občanů ve věku 60 a více let.

V roce 2006 míra zapojení obyvatelstva v penzijním připojištění postupně rostla. K 31.12.2005 bylo penzijně připojištěných 3 284 430, v prvním čtvrtletí 2006 to bylo 3 377 880 účastníků, ve druhém čtvrtletí 3 455 994, ve třetím čtvrtletí 3 504 218 a na konci čtvrtého čtvrtletí již 3 610 920 účastníků. Za rok 2006 došlo ke zvýšení počtu připojištěných o 326 490 (to je 10% nárůst) a znamená to, že průměrně za měsíc přibývalo 27 tisíc účastníků.

V roce 2007 došlo ke zvýšení počtu připojištěných o 351 178 (9,7%). V České republice je připojištěno více než 60% ekonomicky aktivních obyvatel bez započtení penzijně připojištěných nad 60 let, kteří tvoří 22% z celkového počtu spořicíh.

Graf č. 11: Vývoj počtu účastníků

Pramen: Asociace penzijních fondů ČR

Tabulka č. 12: Průměrná věková struktura účastníků penzijního připojištění, podíl mužů a žen v penzijním připojištění k 31.12.2007

věk	% - muži	% - ženy	% - Σ
18 - 29	6,41	6,22	12,63
30 - 39	9,94	10,05	19,99
40 - 49	9,21	10,54	19,74
50 - 59	11,74	13,57	25,31
60 a více	9,89	12,43	22,32
Celkem	47,19	52,81	100

Pramen: Ministerstvo financí

Tabulka č. 13: Počet účastníků penzijního připojištění dle věku

k 30.6.	2003	2004	2005	2006	2007	meziroční změna	
						abs.	(%)
18 - 19 let	2 958	4 063	6 192	8 266	10 211	1 945	23,53
20 - 29 let	277 774	286 490	322 825	367 631	419 414	51 783	14,09
30 - 39 let	451 096	489 529	562 442	647 387	739 203	91 816	14,18
40 - 49 let	627 196	638 421	676 059	710 826	747 698	36 872	5,19
50 - 59 let	807 262	844 964	914 663	952 413	979 055	26 642	2,80
60 - 69 let	342 716	391 791	447 329	525 956	606 829	80 873	15,38
70 - 79 let	134 271	152 723	172 994	195 159	218 973	23 814	12,20
80 +	23 502	28 826	34 783	41 952	50 349	8 397	20,02
celkem	2 666 775	2 836 807	3 137 287	3 449 590	3 771 732	322 142	9,34

Pramen: Ministerstvo financí

Tabulka č. 14: Porovnání počtu účastníků a hospodářského výsledku

	Počet účastníků v tis.	Hospodářský výsledek v tis. Kč	HV na 1 účastníka
1995	1 290	- 134 670	- 104,40
1996	1 564	430 800	275,45
1997	1 673	1 175 170	702,43
1998	1 740	1 749 175	1 005,27
1999	2 144	1 701 203	793,47
2000	2 379	1 387 806	583,36
2001	2 508	1 735 974	692,17
2002	2 597	2 265 219	872,24
2003	2 662	2 377 100	892,98
2004	2 650	3 206 842	1 210,13
2005	3 284	4 567 678	1 390,89
2006	3 611	4 124 522	1 142,21
2007	3 962	4 271 182	1 078,04

Pramen: Asociace penzijních fondů ČR, výpočty

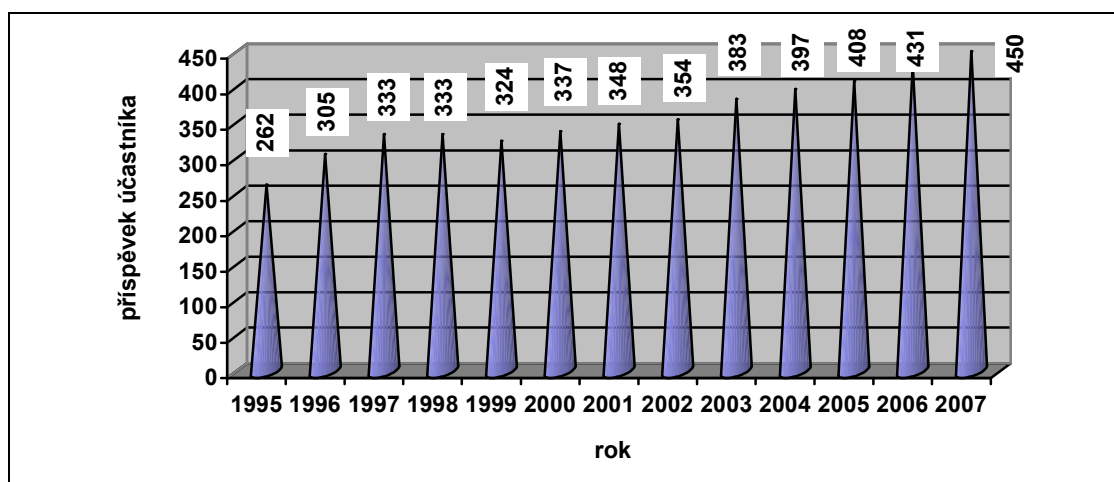
Novela zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem, realizovaná zákonem č. 36/2004 Sb., umožnila penzijní připojištění rovněž občanům s bydlištěm na území jiného státu EU za podmínky, že jsou účastni veřejného důchodového nebo zdravotního pojištění v ČR. K 31.12.2004 bylo takto připojištěno 1031 cizinců, z toho počet občanů Slovenska byl 1003. Na konci roku 2005 bylo připojištěno již 3 977 cizinců a z toho bylo 2 705 občanů Slovenska. K 31.12.2006 bylo v systému připojištěno 6 474 cizinců, z toho nejvíce činili občané Slovenska s počtem 6 159 účastníků. Na konci roku 2007 již bylo připojištěno 9 373 cizinců a z toho 8 734 účastníků ze Slovenska.

5.2.4 Vývoj příspěvků účastníků

Dalším stále se zvyšujícím se číslem je nárůst průměrných měsíčních příspěvků od zaměstnavatelů a i počet účastníků, kterým zaměstnavatel přispívá. V roce 2004 částka přispívaná zaměstnavatelem průměrně činila 430,- Kč. O rok později hodnota činila 465,-

Kč, což je o 53,-Kč více, v roce 2006 to již bylo 497,-Kč tedy o 35,-Kč více než předchozí rok a v roce 2007 činil příspěvek 535,-Kč. Příspěvek zaměstnavatele v roce 2005 získalo 780 tisíc pojištěných, což je o 107 tisíc více než k 31.12.2004. Za rok 2006 nárůst činil cca 62 tisíc, takže příspěvek zaměstnavatele obdrželo 842 tisíc účastníků. V roce 2007 příspěvek zaměstnavatele získalo 906 tisíc účastníků (obdržel každý čtvrtý).

Graf č. 12: Vývoj průměrného příspěvku účastníka

Pramen: Asociace penzijních fondů ČR

Průměrná výše měsíčního účastnického příspěvku v roce 2004 činila 396,8,-Kč. Je to sice o 3,65% více než v roce 2003, nicméně míra příspěvku vůči předpokládané průměrné hrubé mzdě za rok 2004 byla 2,2%, což je o 0,1% méně než v roce 2002, kdy činila 2,3% a o 1% méně než maximální hodnota tohoto ukazatele v roce 1995 a 1996, kdy dosáhla 3,2%. Průměrná výše měsíčního účastnického příspěvku v roce 2005 činila 407,9. je to sice nárůst o 2,8%, ale zvýšení zaostává za nárůstem hrubé mzdy, která oproti roku 2004 vykázala růst o 6,2%. Za rok 2006 měsíční příspěvek činil 431,- Kč a za rok 2007 cca 450,-Kč. Výše účastnických příspěvků není uspokojivá. Nedosahuje ani 2,5% průměrné hrubé mzdy. Přitom je zřejmé, že zejména mladší ročníky čeká pokles relativní úrovně státních důchodů a je to pro ně nutností odkládat větší procenta hrubé mzdy k vyrovnání úbytku, který v budoucnu nastane.

6 Závěr

V analytické části bakalářské práce jsou popsány důvody penzijního připojištění a podrobně rozepsán zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Dále jsou zde ukázány důchodové systémy ve vybraných členských státech Evropské unie.

Praktická část je zaměřena na analýzu informací získaných na základě dotazníku a na výsledky hospodaření všech penzijních fondů dohromady v rámci Asociace penzijních fondů.

Na základě dotazníku bylo zjištěno, že z 26 dotázaných má uzavřeno penzijní připojištění 19 osob a 5 do budoucna uvažuje o uzavření připojištění.

Dotazovaní měli za úkol uvést zda si spoří i jiným způsobem. Další nejčastější formou je stavební spoření, které převažuje i u těch, co nejsou penzijně připojištěni. Dalšími formami je kapitálové spoření, životní a investiční pojištění a podílové fondy.

Nejčastějším příčinou pro výběr penzijního fondu i penzijního připojištění byl zaměstnavatel. Někteří zaměstnavatelé určují zaměstnancům, že jim budou přispívat, jen pokud budou u určitého penzijního fondu. Měsíční příspěvky zaměstnavatelů jsou rozdílné a v průměru mají hodnotu 168,-Kč, nejvyšší příspěvek od zaměstnavatele dosáhl 500,-Kč.

Průměrný měsíční příspěvek byl spočítán na 453,-Kč. Dá se říci, že s vyšším věkem jsou i vyšší příspěvky. Ve věkové skupině 60 a více se objevila nejvyšší částka 1 500,-, ve skupině 30-59 byly příspěvky o hodnotách 200 – 1 100,-Kč a ve skupině 18-29 příspěvky byly v rozmezí 100 – 600,-Kč.

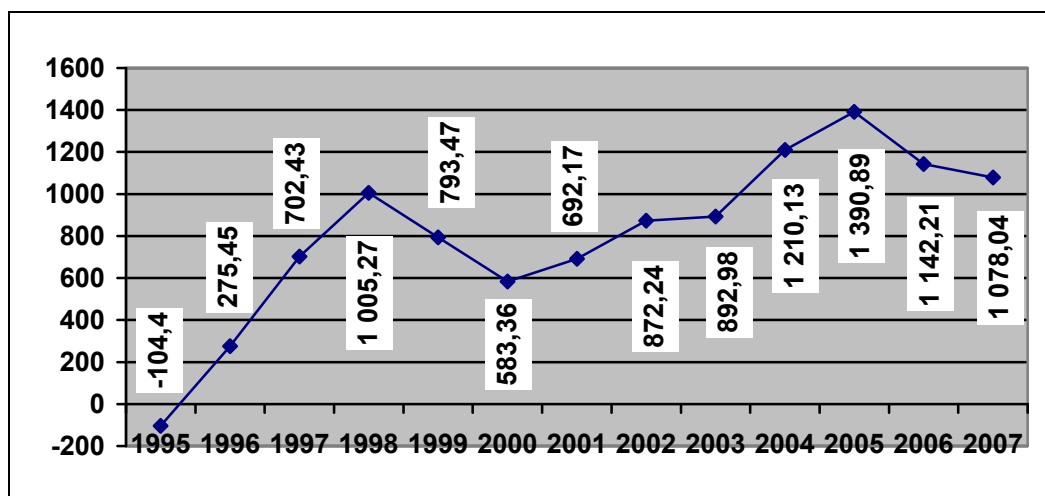
Průměrná délka pojištění v rámci dotazníku činila 4,24 let a nejdelší doba pojištění byla 13 let.

Na základě dotazníku, jsem došla k názoru, že penzijní připojištění získává na preferencích u osob, kteří myslí na budoucnost a spoření na důchod je druhým nejčastějším způsobem spoření. Prvním je stavební spoření, které je spíše pro mladší a uzavírá se na kratší dobu. Zatím, co penzijní připojištění je dlouhodobého rázu, které je pro všechny věkové skupiny, ale vhodnější pro osoby, které již mají určitou kariéru a jistotu příjmu.

Hospodaření penzijních fondů je závislé na jejich činnosti a na ochotě obyvatel spořit si na důchod.

Čím více mají penzijní fondy účastníků a čím vyšší jsou jejich příspěvky, tím mají vyšší finanční prostředky, se kterými mohou disponovat a vytvářet nové hodnoty. Penzijní fondy jsou ovlivněny zákonem o penzijním připojištění a státní kontrolou. Zákon udává, že peněžní prostředky musí být umístovány tak, aby byla zaručena bezpečnost, kvalita, likvidita a rentabilita skladby finančního umístění jako celku. Uložení do dluhopisů, podílových listů, cenných papírů, movitých i nemovitých věcí. Musí být zaručen zisk.

Graf č. 13: Hospodářský výsledek připadající na jednoho účastníka

Pramen: Asociace penzijních fondů ČR, výpočty

Z grafu je vidět, že hospodářský výsledek je pro každý rok rozdílný, ale v posledních letech se pohybuje ve vysokých hodnotách na jednotlivce.

Stále rostoucí počet účastníků penzijního připojištění zaručuje jistotu a schopnost penzijních fondů vytvářet kladné hospodářské výsledky a uspokojovat své klienty.

Přílohy

1. Vývoj populace

v tis. osob koncem roku		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
							Odhad	Předikce	Předikce	Výhled	Výhled
Počet obyvatel		10 206	10 203	10 211	10 221	10 251	10 287	10 257	10 267	10 276	10 283
	předch.r.=100	99,7	100,0	100,1	100,1	100,3	100,4	.	100,1	100,1	100,1
Věkové skupiny:											
	(0 - 19)	2 296	2 255	2 219	2 184	2 155	2 105	2 073	2 038	2 008	1 975
	předch.r.=100	97,8	98,2	98,4	98,5	98,7	.	98,5	98,3	98,5	98,3
(20 - 59)		6 005	6 016	6 022	6 020	6 042	6 035	6 012	5 998	5 985	5 971
	předch.r.=100	100,0	100,2	100,1	100,0	100,4	.	99,6	99,8	99,8	99,8
(60 a více)		1 905	1 932	1 971	2 017	2 054	2 106	2 172	2 231	2 282	2 337
	předch.r.=100	101,2	101,4	102,0	102,3	101,9	.	103,1	102,7	102,3	102,4
Starobní důchodci		1 935	1 921	1 933	1 945	1 962	1 995	2 025	2 058	2 091	2 120
	předch.r.=100	100,8	99,3	100,6	100,6	100,9	101,7	101,5	101,6	101,6	101,4

Pramen: Demografická projekce 2003 ČSÚ, propočty Ministerstva financí ČR

2. Dotazník

DOTAZNÍK

Jméno:

Věková skupina: 18 – 29 30 – 59 60 a více

Máte uzavřené penzijní připojištění?

ANO

NE

uvažuji o pp neuvažuji o pp

Jak dlouho si přispíváte do penzijního připojištění?

U jakého penzijního fondu jste připojištěn(a)?

Proč jste si vybral(a) tento penzijní fond?

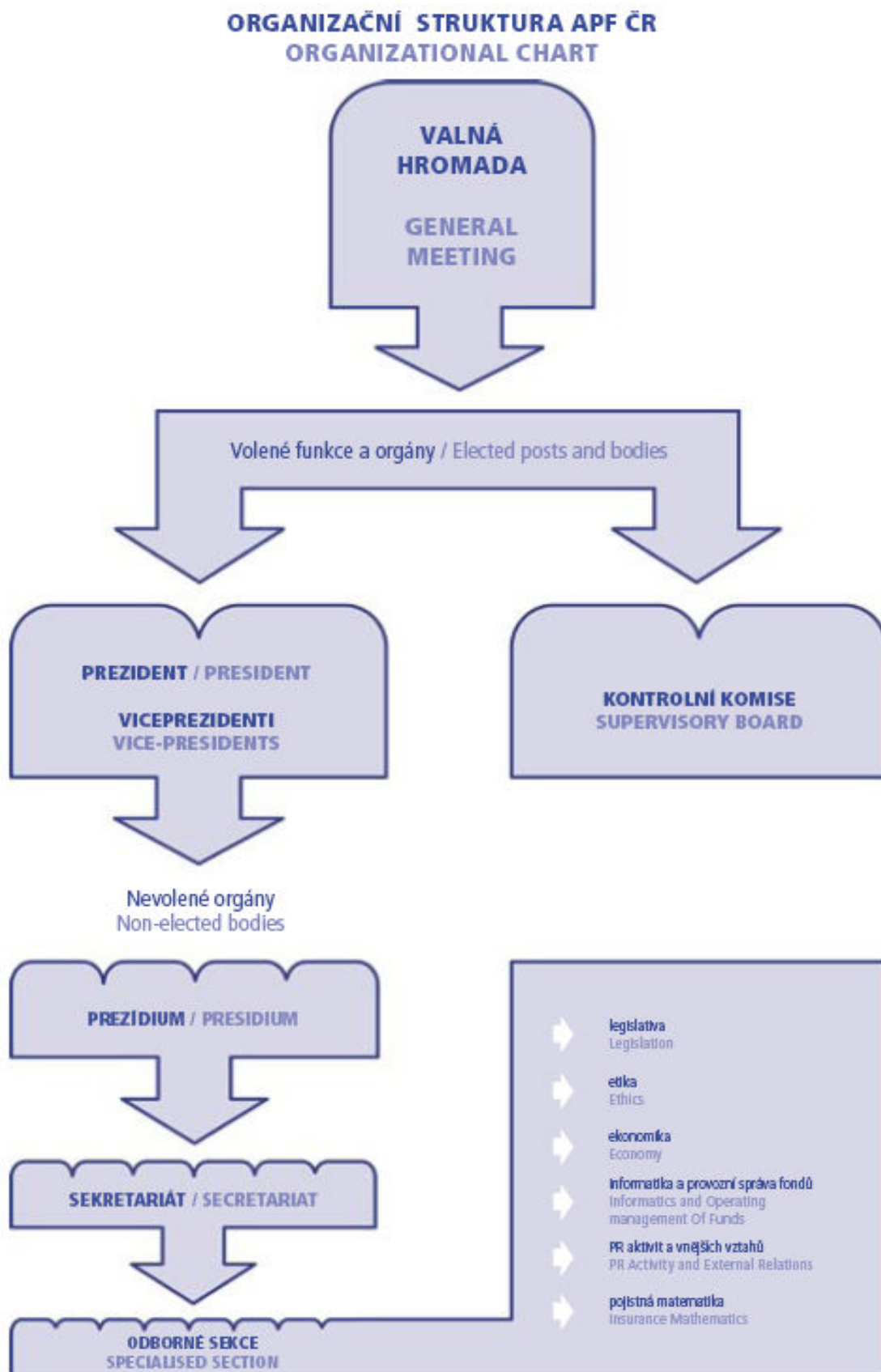
Jaké máte výhody u tohoto penzijního fondu?

Kolik Kč si měsíčně přispíváte do připojištění?

Přispívá Vám zaměstnavatel? A kolik měsíčně?

Spoříte si jiným způsobem? A jakým?

3. Organizační struktura Asociace penzijních fondů ČR

Pramen: Asociace penzijních fondů ČR

Použitá literatura

1. Brdek, M. a kol. *Trendy v evropské sociální politice*. Praha: ASPI Publishing 2002. ISBN 80-246-0780-8.
2. Krebs, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: Vysoká škola ekonomická 1995. ISBN 80-7079-006-7
4. Munková, G. a kol. *Sociální politika v evropských zemích*. Praha: Karolinum 2004. ISBN 80-246-0780-8
5. Přib, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha: Grada Publishing 2005.
6. Publikace: *Penzijní připojištění se státním příspěvkem*, Praha: Asociace penzijních fondů ČR, 2008, 2007, 2006, 2005
7. zákon č.586/1992 Sb., o daních z příjmů
8. zákon č. 42/1994 Sb., o penzijní připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením
9. zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
10. Internetové stránky: www.apfcr.cz
www.cssz.cz
www.mfcr.cz
www.mpsv.cz
www.finance.cz/duchody-a-penze/penzijni-fondy/ec.europa.eu/employment-social/social-protection/pensions-en.htm
11. Propagační leták Allianz penzijní fond, a.s.